t. a.
„Taluperenaise" toimetusele
lahkeks tutvumiseks.

Lustakad lood

Salmi-Jaak

MOODSAD ELURAAMATUD

„Moodsad eluraamatud" — Tallinnas, 15. aprill 1935, nr. 14. Ilmub 1 kord kuus. Vast. toim. Henno Rahamägi.
„Ringraadio" kirjastus. A-S. „Ühiselu" trükk. Tellimishind — 1 kuuks — 1 kroon, — 10 kuuks — 8 krooni.

Saateks

Ilus on elada, kui on... kevad! Milline moondumine kogu looduses ja — meis! Kõik meie sisesekretsioonid otsegu nõriseks kuidagi erksamalt, rakukesed lasevad kui lauldes sooni mööda alla.

Kohates tänaval kaaskodanikke, me enam ei hooligi argielu värvitust asjalikkusest, meile on villand probleemide ahelikust, päevaküsimuste murelikust sagarast, me pigemini lobiseme vallatades mõne mahlaka vahepalakese, pillume vastastikku huumorikillukesi, meie suu kõverjoon veab vägisi naerulõikele ning meie meeled löövad kirkalt helisema, kui telefonitulbad virges kevadtuules.

Meie hetkeliseks deviisiks on: enam päikeseküllast, elujaatavat naeru!

„Moodsate eluraamatute" sari on seni pakkunud lugejale hulga asjalikku, õpetlikku ja praktilist lugemisvara.

Looduse kevadisel pööripäeval teeme erandi ja anname vajalikuks vahepalaks sõna vestemehele, kes ei taha meid teha ei targemaks ega lahendada mingeid probleeme, vaid kes vaatab elule koomilisest küljest ja tahab meile olla meeldivaks kaaslaseks puhkusmatkal kevadurbade alleel.

Käesolevas raamatus esineb lugejale vestemees Salmi-Jaak. Meie serveerime, lugeja hooleks jääb — no kõik muu.

Loodame ka edaspidigi, aastaaegade murranguil või kalendri suurtel tähtpäevadel pakkuda kasuliku ja teadusliku kirjavara sekka humoristlikku ajaviitelugemist, et valdaks meid tervendav naerurütm:

Eh-heh-hee!

Ülikond

See on õige: on sul uus ülikond seljas — hoopis teine tundmus. Ülikond teeb mehe — seda rätsepa tõetera pole keegi saanud väärata. Ja milleks seda vääratagi? Olgu meil niigi palju rõõmu, et vahel võime uhkeldada tuliuue ülikonnaga.

Soo. Siin ta mul on. Tõin äsja rätsep Mehkelsoni juurest. Tiptop, nii kui valatud — oli rätsepmeistri otsus, kui ta viimast korda nööpipidi jõngutas mu seljas pintsakut. Teil on kena keha kah, lisas ta juure, — parajalt kõhtu ja seda teist asja kah. Siis võttis ta viimast korda püksid takseerimisele. Katsus põlvi. Kõditas. Surusin hambad kokku, kannatasin. Veider tunne, kui keegi kobab su põlvi. Kuid rätsepmeister ei leppinud veel sellega. Ta käsi kerkis kõrgemale. Julma halastamatusega. Värin käis üle keha. „Soo," ütleb lõpuks, „nüüd on kõik korras. Nagu Wales'i prints!"

Rätsep oli takseerinud. Nüüd takseerigu kogu maailm. Kadetsegu. Ma ei taha kodugi uut ülikonda seljast võtta. Kuidagi tähtsust tõstab.

Järgmisel päeval imetleb mu uut ülikonda sõber Sigrid Naaskel. „Ei, tead, riie on hea. Misuke rätsep selle õmbles?"

„Mehkelson ikka. Kas pole hästi õmmeldud või?"

„Ega ma ei ütle, et halvasti. Aga seljas on ju kott. Pintsak oleks pidanud olema rohkem taljes. Püksid on sul ka kummaliselt laiad. Võtavad liiga tuult. Sa lase need vead parandada. Muidu on ju rumal käia viisakas seltskonnas."

Seda ütleb sõber Naaskel. Ta tunneb asja. Muidugi ei jäta ma kasutamata ta nõuannet. Ma viin ülikonna ümber teha. Seekord rätsep Harjaka kätte. Sest mul pole enam hästi usku Mehkelsonisse. Tema Wales'i prints on veidi ajast ja arust.

„Kes teile selle õmbles," küsib Harjakas ja vahib ülikonda üle prilliklaaside.

„Mehkelson," vastan.

„Seda ma arvasin kohe. No vana kotiriide võib tema kätte julgesti usaldada. Aga kuidas te ometi niisuguse kalli riide..." Ta ei lõpeta lauset. Pole vajagi. Ma punastan niigi.

Paari päeva pärast on mul parandatult ülikond seljas. Nüüd ei saaks kellelgi olla ütlemist. „Täitsa prints Tuaan," oli Harjakas ütelnud.

Vajun Lutsude poole, et lasta end imetleda prints Tuaanina.

„Oi joosep — sul ju tuliuus antsut," hõiskab vana Luts ise. Keerutab mind kui vurrkanni. „Ma ütlen sulle puhtast südamest — pintsak on õudselt pikk. Ja mis kuradi reväärid need on? Nagu luige tiivad. Misuke kuketapja sulle selle õmbles? Ei, lase jalamaid ümber teha. Ah, Harakas! Pehäh, see ka mõni rätsep. Kõlbaks Oinamäele kitsekarja. Jumaluke, niisuguse mehe kätte sa usaldasid... Vii Tintsu kätte. Vot tip-top mees. Ta teeb sulle ülikonna, et naera rõõmu pärast. Aga sel kujul... ei, ei, — see ei lähe."

Mis ei lähe, ei lähe.

Ma viin ülikonna Tintsu kätte.

Tints on ladna mees.

„Harakas tegi? Harakas on hea rätsep. Ega ma ei laida. Oskab kah õmmelda. Õmbleb hästi. Ainult välja kukub tal halvasti. No muidugi. Kuidas ta ei näinud, et pintsak on pikk, nagu sea soolikas. Ühel ansten-härral see ei kõlba. Jah, reväärid ei lähe kah. Ja, ei, see Harakas on muidu kena mees küll, oleme seltsis töötanud, aga — omavahel — tal pole seda jumalast antud..."

„Vabandage, te istute mu kübaral!"
„Kas tõesti tahate juba minna?"

Soo. Tints teeb asjad korda. Ajame parandatud ülikonna selga. „No vot — kentelmann pervõi sort.“ Nii otsustas Tints.

Mind külastab ametivend Adam Seen. Väga peen ja maitsekas härra. Esitlen talle end tuliuues.

„Tjaa... Tjaa-tjaa...“ Katsub siit — katsub sealt. „Kuradi kentsakalt istub see taagelvärk. Pealt nagu tiru, alt nagu... Ei, ei — siin puudub midagi. Mulle näib, et varrukad on liig pikad... just pikad... Ja teine reis on ju üldse pikem. Vaata ise — parem säär on pikem! Taevas, misuke hull rätsep selle ülikonna — vabanda üteluse eest — ometi on õmmelnud?“

„Viimane õmbleja oli Tints.“

Sõber Adam Seen pahvatas naerma.

„Leidsid rätsepa, tõepoolest... Soovin õnne... äh-äh-äh. Aga sa, armas sõber, lase need inetud vead parandada. Ma soovitan sulle oma kojarätsepa. Pridvornõi — vana keisrikoja rätsep. Ivann Tiivas. Vo! See teeb, kui üldse veel midagi teha saab.“

Olgu. Ma viin oma paljukannatanud ülikonna Ivann Tiivase kätte. See teeb, kui üldse veel midagi teha saab.

Ja Tiivas teeb. Kõigepealt teeb ta mu eelmised rätsepad põhjalikult maha.

„No küll on ikka käperdised! Millise toreda riide ära narrinud. Toond kohe minu kätte. Vana Stolõõpin tellis alati minu juures ülikonnad. Patsutas igakord mulle õlale. Rahul oli. Nojah, eks ma katsun teha, mis veel annab. Tõsi küll, teine püksisäär tuleb lühemaks võtta. Ja varrukad ka tuleb maha kärpida. Ja pintsak ise on ka pikk. Ta on teile ülepea liiga kitsas. Teil on korpulent keha. Aga no, kooskõlas olgu kogu see kupatus.“

Tiivas tegi.

„Jah, pikk ega lai ei või ta enam küll olla,“ oli meie ühine otsus, kui ülikonda selga passisime.

Ivann Tiivas ei nimetanud mind ei Wales'i printsiks ega prints Tuaaniks. Pistis nohinal raha tasku ja tegi teist juttu. Et mis ma arvan sellest Saksamaa värgist.

Kui mind jälle nägi sõber Naaskel, irvitas ta kui jõehobune.

„See on ju tite ülikond... Mõtled sa ennast lasta noorendada? Ja mis ma näen veel: vasem säär on sul ju tublisti lühem... Püha sinisilm! Mis on sinuga juhtunud?“

Midagi erilist ei olnud minuga juhtunud. Võtsin ainult heade sõprade nõuannet kuulda. Tahtsin olla Wales'i prints — pergeli päralt!

Siin ma nüüd seisan oma tuliuues. Märter. Rahva naeruks. Üks säär pikem kui teine. Alles pärast kuulsin, et Adam Seen üldse näeb kõigil inimestel ühe sääre pikemana. Silmavaate viga. Wales'i printsi asemel käin kui Pataschon.

Riie teeb inimese.

„Vii Mehkelsoni kätte. Võib olla, ta veel leiab mingi nõu. Jatkab kuidagi või...“ — andis sõber Naaskel viimaks nõu.

Võib-olla — viin.

Imiku memuaarid

Voää! Voää!

Pole siin midagi pead vangutada. Kui meil kahekümneaastased noormehed ja näitsikud peavad juubeleid ja kirjutavad memuaare, kui meil raugaiga algab 30—40—50 aastaselt, nagu ajalehist loeme, ei peaks midagi katki olema, kui kord ka üks imik suskab oma memuaarid lehte. Päästame ta mälestused ajahamba hävingust.

— — — — — — — — — — — — —

Kui ma esimest korda avasin silmad, olin ma juba sündinud. Oleks te näinud papa nägu, oi jesseke! Küll venis pikaks, kui piprakaun. Oli nimelt selgunud, et ma olen tüdruk. Mul oli papast päris tõsiselt kahju. Tahtsin teda ometi nii väga rõõmustada. Ta vaeneke oli soovinud poissi. Igatahes piinlik lugu. Meie mammaga püüdsime teda igati trööstida, mis aga palju ei aidanud. Kui papa võttis mu sülle, pudenes mul äkki kuskilt avausest midagi märga otse ta kuuehõlmale. Pean tunnistama, et ma ise seni veel ei teadnudki sellise kena lõbustusvõimaluse üle. Papale sünnitas see ka palju nalja ning ta sai rõõmsaks. Meie saime temaga pärast headeks fröindideks.

Kuulmata skandaal! Nad panid mulle nimeks lihtsalt Mari. Ja ometi ma tahtsin nii kangesti olla Greta Garbo või Marlene Dietrich. Kui õpetaja tilgutas mulle püha ristimise vett ninale, karjusin kõigest kõrist: „Poo ää! Poo ää!“ Aga keegi ei poonud. Üldse ei pannud keegi mu meeleheitlikku eneseväljendust mikski. Siis leidsin esmakordselt, kui vastutulematud on inimesed ega taha arvestada imikut, kui täisõiguslikku kodanikku. Tõepoolest — teistkordselt ei tahaks ma enam hakata imikuks. Hiljem leppisin oma Manni nimega; pealegi Marlene Dietrichile olevat pandud Hollywoodis juba sulg.

*

Muide... harrastan alastikultuuri. Maha kehakaunidust varjavad hilbud ja rumalad viigilehed! Miks peita naisterahva keha, olgugi imiku oma, mähkmepuntrasse? Kuis nad moonutavad end tundmatuseni rõivastega, need tsiviliseeritud rumalpead ja moenarrid! Siputasin enese kõigist katteist paljaks ja käändusin mõnuledes kiigus kummuli. Ägisesin ja siputasin jalgu. Tädi tuli parajasti meile. Ta on poolpime, ei näe nina ettegi. Tuli ja vahtis ja imetles mind ja patsutas istmikku.

„Küll on ikka paksupaleline plika! Aga mitte ei saa aru, kumma plaani ta rohkem, kas isa või ema nägu? Küll vist ikka isasse läinud teine, sigudikuke!“ Ja näpistab jälle hellalt mu istmepoolikut. Isa oli tädi peale kaua aega pahane. Aga mulle tegi asi nalja. Õieti oli see mu esimene naer sellesinatse maailma elu-olu üle.

*

Käisime papaga jalutamas. Ta tõukas mind titevankriga oma ees mööda munakive, nii et tuli käis silmist särtsudes välja. Põrutav elamus. Papa oli kuri, sest mamma oli läinud tädi poole kohvile ja jätnud papa koju last hoidma. Sellepärast ta nii vihaselt loksutaski mind mööda aguli auklikke tänavaid. Keegi hellasüdameline tanta tuli mu juure ja tõreles papaga: „Mis te loksutate ometi sellest titest mööda munakive!“ Aga papa solvas vastu: „Kas kardate, et keel jääb hammaste vahele?“ Teravmõtteline, mis! Aga mulle nali ei meeldinud. Tõepoolest, mul polegi veel hambaid. Aga naerda ikka teiste puuduse üle ka ei maksaks, eks ole ju!

*

„See on ju härra Õhuvool, alastikultuuri innukaim õhutaja, ühes mõningate oma innukate pooldajatega!“

Mulle palgati lapsehoidja. Kena plika, ega laita maita pole kedagi. No nüüd saab nalja, mõtlesin. Mis näo papa teeb? Mamma oli nüüd vabam ja võis sageli ringi lipata. Aga papat kiskus kui magneet kodu poole. Pika peale hakkas olukord närvidele käima. Kõik minule määratud musud läksid nüüd lapsehoidjale. Protesteerisin ja karjusin. Ent papa käratas: „Mis sa kröiger lõugad!“ ja pistis tühja luti suhu. Suu jäi lops kinni. Aga mis sa tühjast lutist imed. Oleks võinud ometi nisa suhu pista, nagu ema seda teeb. Küll on need meesterahvad alles mõistmatud!

*

Ühel päeval uuris mind papa kaua ja põhjalikult ja võrdles mingi ajalehe pildiga, et kas ma sarnlen Lindberghi beebile, nagu mammale seletas. Et kas saaks mind beebi pähe Lindberghile kätte läkitada. 50.000 dollarit on ikkagi kena raha! Kui palju luttisid saaks osta selle raha eest!

Kahjuks olin ma aga teist nägu.

*

Täna värvisin esimest korda oma huuli. Kuna huuled on ikkagi üsna väikesed asjad, siis oli neid raske leida. Sellepärast tuli üle võõbata terve nägu. Kogu huulepulk kulus ära.

Kui mamma mind tabas sellise töö pealt, langes ta minestusse. Nii kahju oli tal, vaesekesel, huulepulgast!

*

Täna nägin esimest korda ennast peeglist ja kohkusin koledasti: mul olid hallid juuksed peas! Voronoff! Andke mulle Voronoffi aadress, pean laskma ennast jalamaid noorendada! — karjusin kõigest kõrist. Keegi aga ei mõistnud mind. Alles pikapeale rahunesin jälle, kui mamma silitas peakest ja ütles: „Küll on sul peas aga ilusad udemed!“ Nii siis — alles udemed. Juukseid veel polegi. Jumal tänatud!

*

Vanaemale andsin toredad silmad ette: mul tärkas suhu paar hambatiksi. Vanaemal pole ikka veel hambaid. Tont teab, millal talle need kasvavad. Papa ütles: „Nüüd võib plikale juba hambasse puhuda“. Mis ta sellega mõtles? Kui suureks saan, pärin aru.

*

Meil oli kodus uhke skandaal. Mamma ajas papat pantohvliga taga. Naersin nii, et piim paistis kõhust. Lapsehoidja kihutati majast minema. Küll oli aga madinat! Papa läks seepeale kõrtsi ja tõmbas oma nosu viltu. Õhtul leppis ta mammaga ära ja ütles, et riid puhastab õhku. Tore õhupuhastuse viis küll! Tehnika.

*

Avastasin eneses geeniuse tunnused. Imelaps — imen ju alles! Luuletasin oma esimese luuletise. Siin ta on:

Aidlja dljugabadlja
att' uba pidibabu...

See tähendab:

Kevadmaru möllab õues,
arm ja ilu põksub põues.

Ent keegi ei mõista seda luulet ega taha ära trükkida. Võib olla, et saja aasta pärast saadakse aru ka minu kõrgest luulest. Ma tahaksin varsti oma luuletustekogu välja anda. Ja tahaksin ka kultuurkapitalist saada pajukit. Igatahes kolme aasta kohta suudaksin ka mina ilmutada ühe luuletistekogu. Nagu teisedki stipendiaadid.

*

Ema tahab mind rinnast ära võõrutada... Kollatõppe võid jääda sihukesest uudisest. Ja ma mõtlesin, et võin eluaeg hoida nisa suus! Räägitakse ju, et mõnel mehel olevat koguni mitu nisa suus. Kas on tõsi?

Öösel nägin unes, et kõik vabariigi imikud kogunesid kokku ja marssisid Toompeale koda nõudma. Ees kandsid suurt plakatit pealkirjaga: „Eluaegne rinnapiim imikutele!“ Kui nõudmist ei täideta, ähvardasime riigipöörde toime panna.

*

Olen juba varsti aasta otsa olnud vabariigi kodanik, aga keegi pole veel meelde tuletanud mu teeneid ega mingit autasu määranud. Noorus möödub ja ma polegi veel elada saanud! Kas mitte... mürki sisse võtta..? Ilus on surra kui... Aga milline mürk tapab kõige kindlamalt? Kas piimapudeliga saab ennast tappa? Või filtreeritud veega?

Teate, pange need memuaarid ikka lehte. Jääb minust tilluke mälestus tulevastele põlvedele. Eks!

Hüvä päivää! Voää! Voää!

Kahtlane isik

Ajaleht „Keelekandjas“ ilmus kord rasvase kirjaga järgmine teade:

„Tallinna on äkki ilmunud salapärane, kõigiti kahtlane ja tume tüüp. Eile nähti teda Uueturu ümbruses liikumas. Tal on peas hall sonimüts, seljas sinine pintsak, vesti peal rohekas kampsun, jalas halli-triibulised püksid ja kollased kingad. Suitsetab lühivarrelist piipu. Nägu mõtlik, pilk ükskõikne, samm lühike. Pomiseb vahel omaette arusaamatuid lauseid. Kes ta on?“

Sõnum tekitas turukauplejate peres elevust ja rohket kõneainet.

„Kas oled jo näinud koa seda salalikku meesterahvast, kellest see suur „Keelekandja“, näe, kirjutab,“ küsitles kerekas kalanaine naabrit, peopesadelt kalasoomuseid räpase põlle külge hõõrudes.

„Kes neid kõiki teab tähelegi panna. Aga eks ajalehemehed leia kohe teiste seast kätte. Hea, kui ikke rahvast hoiatatakse. Eile nägin küll üht sedamoodi meest siin logamas, ei ma teand kedagi iseäralikku arvata.“

„Jaa, ei nüüd peab oedma silmad lahti näh."

Järgmisel päeval ilmus „Keelekandjas" sama isiku kohta täiendav kirjeldus:

„Meie kaastööline võttis salapärase tüübi lähema jälgimise alla. Tumeda isiku käikude kohta võime lugejaid informeerida täpselt. Eile hommikul kella 10 ajal seisis ta Karja uulitsa nurgal, näis kedagi ootavat. Luges ajaviiteks kaupluste siltide tekste. Vaatas mitu korda kella. Nuuskas nina punasekirja rätikusse. Haigutas kolm korda. Nagu meie kaastöölisel oli võimalus tähele panna, kannab mainitud tüüp must-kollasekirju kaelasidet. Vasema kõrva all on tal soolatüügas. Imelik kokkusattumine: ka kuulsa Rummu-Jüri ühel sugulasel olnud kõrva all soolatüügas... Samuti on teada, et Mehhiko kuulsal röövlipealikul Fernando de Sirgusaglisel olnud vasema kõrva all soolatüügas. Kella 12 ajal kohtas ta kellegi valgepäise noormehega. Me usume, et see polnud paljas juhus, et ta valgepäise noormehega kohtas. Nad näisid olevat sõbrad. Nad nimetasid tervituse juures üksteist „fröindiks" ja „kikimoraks". Siis vajusid nad seltsis „Trehvunksi" restorani. Kolme tunni pärast väljusid sealt kõva auru all ja kirusid kedagi vängete sõnadega, ähvardades sihverplaadi kukla-taha käänata. Siis istusid voorimehele ja kadusid Kadrioru suunas. Noormees näitas veel käega raekoja aknale."

Linnas tekkis ärevus. Küsitleti üksteist: „Kas oled „Keelekandjat" juba lugenud?"

„Ah seda sonimütsimehe-lugu?"

„Näh. Kust nehuke tüüp küll on välja tulnud."

„Ja kuidas teda lastakse nii vabalt ringi liikuda."

„Keelekandja" aga jatkas uudiste toomist.

„Salapärane isik lööb linnas laineid. Poisikari liigub mehe kannul. Eile polnudki tänavail enam muud juttu kuulda, kui: „Kas oled teda juba näinud?" „Kes ta on?" Ja nii edasi. Oleme rahuldatud, et oleme võinud esimesena juhtida tähelepanu kahtlasele tüübile.

Täna nähti teda liikumas Vene uulitsal, kaenlas plekktoru, käe otsas must komps. Me küsime: mis plekktoru see oli? Mis must komps oli tal käes?"

Elevus ja ärritus rahva seas aga kasvas. Paljud kodanikud olid muretsenud relvad, sest mine tea, äkki puutud sonimütsimehega

TOPELT EI KÄRISE.

„Härra konstaabel, toon teile siin k a k s tunnistajat, et olin ko-ogu aja tä-äiesti kaine-k!“

kokku. Emad hirmutasid juba lapsi: „Ära nuta, — annan su sonimütsimehe kätte.“

„Keelekandja“ aga tõi ikka täiendavaid teateid.

„Eile nähti salapärast tüüpi mööduvat juudi sinagoogist, mille aknale heitis ta saladusliku pilgu. Miks vahtis ta sinagoogi aknale? Advokaat Lõmpsveist möödudes lükanud ta soni paremale kõrvale ja ümisenud kuuldavalt: „Kuraskinahk, et ei tule ka kord suve.“ Mis peitub nende sõnade taga? Kuid meie kaastöölisel on korda läinud selgitada, et ühel õhtul saatnud ta peolt koju majaomanik Sutsu tütre Manni. Vaene tütarlaps! Kui need hoiatavad read jõuaks temani!“

Nüüd ei võinud enam ka ametivõimud jääda päris ükskõikseks asja vastu. Majaomanik Sutsu juure ilmus kriminaal-ametnik ja toimis väikselt ülekuulamist. Kellega tütar kurameerib? Mine sa tea, vastab Suts, üks junkur tal näikse nagu olevat. Mann! — tule siia, ütle, kes on su kavaler, näe, politsei tahab teada. Mann punastab, lööb silmad maha, kogeleb: ei minagi tea, kes ta on, korra mu peolt koju saatis. Meesterahvas ikka on. Sellega lõppes sedapuhku ülekuulamine.

Linn aga kihas ja kääris. Kiruti.

„Ma ei saa aru, kuidas ei näe seda ometi politsei. Ajalehed ammu kisa täis. Ei julge enam päise-päeva ajal uulitsal liikuda."

„Õige, elu läheb niimoodi untsu. Mul ka sagedasti rahasid ligi — ei julge enam käia ega olla."

„Kesk pealinna liigub ringi tume tüüp. Seaduse silm seda nagu ei näe."

„Keelekandja" jatkas informeerimist.

„Eilse päeva jooksul nähti kahtlast tüüpi Virumäel, Raekoja platsil, Vanakraamiturul ja Tartu maanteel. Sinise pintsaku peale on tal nüüd siginenud pruun palitu. Kust sai ta pruuni palitu? Ja miks kannab ta just pruuni palitut? Ta seisis Draamateatri ees ja vahtis maja korstnat; siis heitis pilgu „Estonia" katusele ja naeratas. Surus siis käed sügavalt taskusse, vilistas „Ligadi-logadi sõitsin ma..." ja kadus Jaani kiriku suunas. Ikka salapärasemaks muutub too isik, mida rohkem teda jälgid. Kes on ta!"

Politsei otsustas lõpuks kindlalt vahele astuda. Ei saa ju lasta end narrida ühest kahtlasest elemendist.

Mees tabati Vana-Viru uulitsal; tal oli mingi värvipott käes. „Ahaa, stop, golubtschik," — ning kordniku raske käsi langes mehikesele õlale. Mees kohkus, ajas silmad jõlli.

„Lähme aga nüüd politseisse, vaatame, mis lind sa oled."

Mindigi. Algas ülekuulamine.

„Nimi?"

„Mihkel Kõpsti."

„Hm. Väga kahtlane nimi. Kust saite pruuni palitu?"

„Ostsin juut Itsikovi poest."

„Miks naeratasite Draamateatri juures?"

„Naeratasin? Võib olla, et naeratasin. Olen vahel korstnapühkija. Tuli meelde, kuidas hiljuti teatri korstnas põles tahm."

„Aga miks käisite plekktoruga?"

„Ah toruga. Teen, näe, vahel ahjusid."

„Miks kannate kaasas värvipotti?"

„Teen ka vahel maalritööd. Aga kas on see siis kuritegu, et..."

Tõepoolest — mõtlesid ka ülekuulajad, et mis sellest siis kurja on, kui inimene käib sonimütsi ja pruuni palituga, kui ta kannab plekktoru või värvipotti... Ent ei — nii lihtne see asi ei või olla, kuidas siis l e h e d k i r j u t a v a d. Ja ülekuulamine jatkus.

Vaimustuses

Ühe nimi on Kobruleht, teise nimi — Tigu. Te küsite, mis mehed nad on? Kui ütlen, — valetan. Ühe välimus annab lihuniku või elukutselise jõumehe, teise oma — majadega hangeldaja või matusevoori pidaja tüübi. Mõlemad punetavate turjadega ja õllitavate kaeltega, kõhu kubatuur — aukartustäratav. Kobrulehel on ka mõni takerdunud vurrutort sinetava ninatorbiku all röötsakil ripnemas. Tigu kolmekordsel lõual mõned põldmurakataolised soolatüükad. Kenad mehed, mitte põrmugi naljakad. Kõigiti asjalikud. Mõistuselt kained. Ja kehaliselt? Ega toobri servast pole kumbki kaaninud seda napsu viina ja tipsu õlut. On muidki õõnsuse mõõtusid olemas, mis vatsaga ja tengelpungaga hingelises kooskõlas. Mõned äriliigud saavad vahel ikka tehtud. Ei tea, kust see näovärv ja kehavorm siis mujalt ikka peaks tulema. Oma kaal peab inimesel ka olema. Kuid mitte sellest ei tahtnud ma praegu rääkida. Ja ma paluks praegu üldse neid härrasid mitte eksitada, sest nad kuulatavad hinge kinni hoides taevalikke, oivalisi helisid.

Aimate vist, et nad viibivad kontserdil. Suures, avaras, valges saalis, kus turjakatel, asjalikkudel äriinimestel, kel veel äsjase ärilise jutujatku lõhngi man, natike kekakas olla, nagu tähendas

Kobruleht saali tulles oma kaaslasele. Nad viibisid kontserdil, võib olla esimest, aga võib olla ka teist korda elus, ja kuulasid kuulsat kunstnikku, südamete ja meelte vallutajat, — viiulinõida. Nad olid mõlemad kuulnud küll ennemgi viiulimängu, Kobruleht kakskümmend aastat tagasi Kõtuste küla simmanil, kus Kuuse-Volli oli kiskunud leilendrit, et sõrmed villis; Tigu aga kuulis Vikati uulitsa nurgal iga päev, kuidas sant saagis „Las ma läen“ ja teisi südantlõhestavaid viise, vahel aga sekka, kui kedagi ligi polnud — „Üks vanamees raius kord jämedat puud...“ Aga no... see mäng oli kõik hoopis teist moodi, kui too siin.

Raske oli taibata, kes siin laval õieti mängis — kas mees mängis viiuliga või viiul mängis mehega. Näpud kekslesid viiuli kaelal, otsegu oleks neil olnud palav. Ja poognaga kiskus ta pillist välja nagu tormi ja tuult. Tammus jalalt jalale, väänutas keha ja lõi peaga nõks ja nõks. Sihukest asja polnud mehed enne näinud. Viisid ja laulud tulid pillist sihukesed, et palka või kari sellisid ja sulaseid abiks kuulama ja seedima.

Parajasti oli kunstnik lõpetanud Sarasate meelihaarava teose. Saalis pääsis lahti käteplagin kui vetepahin. „Braavo! Bis!" kajasid ovatsioonitormi sekka vaimustavad hüüded. Kunstnik kummardas. Uus kiidutorm.

„Hmh!" tegi Kobruleht ja vahtis nohisedes kaaslasele otsa.

„Khmnjaa..." vastas Tigu, enam kui muidu hingeldades ja punetades näost. Kuid muidu istusid rahulikult kohal.

Kunstnik jatkas programmi. Ta võlus publiku otse marru. Pilluti lilli. Moodustusid terved koorid, kes karjusid hullunult: „Bis! Bis! Bis!" Tõusti püsti, tormati lava lähemale, nõuti uusi palasid...

Kobrulehe kael punetas, kui hoiatav signaaltuli. Tigu hingeldas ja pühkis higi pealaelt.

„Hm... hm..." tegi Kobruleht vedurina ähkides.

„Khm... mnjaa... khm... tja," nohises Tigu, otsegu keev teemasin.

Viimaks rauges aplauside hoog. Kunstnik ilmus lavale palitus. Oli küllastunud kiitusest. Publik hakkas lahkuma. Vilgutati tulesid.

Kobruleht ja Tigu istusid veel kohtadel. Ainult ähkimist ja nohinat oli kuulda üle saali.

Kõige viimastena lahkusid. Ajasid vaikides kasukad selga ja vantsisid uulitsale. Uulitsanurgal, kus meestel tuli minna lahku, pääsis jutt valla.

„Oh sa peletis... Kus ikka vibutas alles..." kähises Kobruleht öises hämaruses.

„Eijah, päris põrgunaaskel... Sigudik, võttis turja märjaks kohe..." ägises Tigu vastu.

„Ptüi, raip, kui loputas lugusid..."

„Korradi lehm..."

„Oh sa viimane jätis..."

„Pärdiku lõust..."

„Saadana sell..."

Ja veel kaua ristlesid ööpimeduses tänava nurgal rängeimad sõnad kunstniku aadressil, kes oli mehed ajanud oma mänguga kõrgesse vaimustushoogu.

Lai vend

Alfons Tibu oli lai vend, seda sõna kõige laiemas mõttes. Te olete ju teda isegi näinud, kudas ta eksisteerib. Ikka rind püsti, pea veel püstim. Ilmub kohvikusse: pistab hooletult käe ministrile pihku, et noh olgu siis sulle ka üks tere; noogutab veidikese peaga üle kuue laudkonna — pangadirektorile; naeratab poole suuga suurärimees Spegele — tere jah, ons mul kahju; viskab jala nooblilt üle põlve, torkab sigarijunni näkku ja laseb silmad libiseda üle kursisedeli ajalehe nurgas. Torkab siis sõrmega naabrile küljekondi pihta ja pomiseb läbi sigarijunni: „Frank püsib... jaa...“ ning noogutab paljutähendavalt peaga.

Alfons Tibu opereerib. Ajab ühe sõnaga äri. Keegi ei tea kindlalt, millega või mida. Ajab habet ja äri kah. Kuid ons siis teil alati vaja teada, millega tegeleb üks moodne inimene, kes on pärinud oma sugupuult ärivaimu.

Muidugi. Ma ei räägi midagi. See ei võigi olla teisiti. Alfons Tibul on ka võlgasid. Oi, palju võlgasid, seda teavad kõik. Ainult Alfons Tibu ise ei tea täpselt, kui palju just neid võlgasid tal on. Mis sellest nii rääkidagi. Usaldus peab inimesel olema. Kes mulle, näiteks, laenab? Sihukest narri ei leia. Mul polegi võlgasid. Keegi ei usalda mulle laenu. Klimberpill ei laena, sest Korkenson ka ei laena. Kust võibki Korkenson mulle laenata, kui Klimberpill ka ei laena. Ja nii edasi. Mul puudub alus, millele ehitada oma võlalossi.

Aga Alfons Tibu — no see on hoopis teine lind. Ütleme, ta astub sisse ärimees Suhvlaeka juure. Pistab talle veksli 500 peale nina alla.

„Pane oma käsi alla.“

Suhvlaegas kräsutab nina, nagu tunneks äkki kustki kõrvehaisu.

„Suur see on“, uurib.

Tibu pahandub, haavub. „No mis sa, tõbras, uurid. Ega ma ometi sinu juure kümnetuhandelisega ei tule. Nii madalalt ma sind ja su krediiti ei hinda.“

Suhvlaeka kõrvad, ütleme liiguvad. Kuid siiski ta, ütleme, püüab vastu ajada ja aega võita.

„Hm. Sa tahad siis selle veksli diskonteerida või..." mühatab Suhvlaegas kõhklevalt.

„Aga otsekohe ikka dis-dis..." naerab Tibu oma mehist, laiakaarelist naeru. „Kuule, Suhvlaegas, sa hakkad jumala eest vanaks jääma. Lase ennast ometi noorendada. Kas sa, vana kapukas, siis tõesti ei usalda viitkümment tuhat... Kena onkel... Kui direktor Klimp usaldas alles paari päeva eest tervelt tuhat... mes?.. Ometi mis on ta varanduslikult sinu kõrval? — ta on sinu väikese varba ots..."

Vot, vot, just väikese varba ots. Seda teab Suhvlaegas isegi. On sul, Tibu, ka need sõnad ikka käepärast. Hea küll, pistan oma laapa siia alla.

Tibu pilutab silma.

„Ega sina, Suhvlaegas, üksi ei usalda mind. Kõik meie eesti tähtsamad ja nimekamad tegelased usaldavad mulle võlga. Iga pärdiku juure ma ei lähe küsimagi."

Suhvlaegas muheleb.

„Nojaa, seda ma tean küll. Ega iga tühja allkiri maksagi midagi."

Paar päeva hiljem on Tibu direktor Klimbi kabinetis.

„Jälle vist..." uriseb Klimp, altkulmu Tibut põrnitsedes.

Tibu tõstab käe südamele, sealt otsaesisele, teeb koomilise kummarduse:

„Sinu alandlik teener. Nuhelgu mind Allah, kui ma peaks su au haavama ja ilma vekslita su kabinetti astuma."

Direktor Klimp mõtiskeleb tükk aega süngelt.

„Mnjaa. Kuidas su ärid lähevad? Tegeled ikka?"

„Võin kinnitada ainult ühte, et — mul pole kunagi läinud paremini kui praegu. Sa näed, ma elan ju laial jalal. Kas tead, kes mulle usaldas isegi allkirja? Vana igavene roostenärija, see vana konna pimesoolikas — va Suhvlaegas... Päris tõega ikka."

Klimp naeratas. „Noo. Sa oled va libe poiss." Kirjutas siis laia joonega oma nime vekslile alla. „Aga see on viimane", lisas. „Nagu ikka", lisas ka Alfons ja lahkus tänades.

Tibu pummeldas ja praalis, keerles ringi autoga ja ilma, lasi lillat baaridaamide seltsis ja ilma, jõi sõpradega ja ilma... Kõik nägid ja mõistsid: sel mehel on raha, see mees oskab elada.

Ent ühel... ma ei tea, kas maksab seda juttu enam jatkatagi?.. Noh, hea küll. Ent ühel vana-aasta õhtul veedame aasta viimast juppi Alfons Tibu seltsis „Rohelises Põrsas“. Kuidagi nukraks muutusime. Et aasta saab otsa ja muud kui saab aga otsa. Et oleks nagu vaja kord saada ka mõistlikumaks, et peaks nagu hakkama kord ka aateliseks inimeseks. Tõotasime jätta uuest aastast alates maha kõik pahed ja kurjad kalduvused — paneme aastaks napsikraanile pulga ette, paiskame suitsukarbid nurka...

„Miks laenad sa alati nii suuri summasid, et sa neid nii kui nii ei suuda tasuda,“ noomisin Tibut suures aatetuhinas. „Ole ometi aumees. Laena viis krooni, no laena kümme — selle sa maksad kord tagasi. Sa oled aus ja õiglane inimene. Igaüks peab sinust lugu. Eks ole? Tõotad sa seda?“

Tibu haaras ootamatult mu käe, surus liigutatult, silmis hiilgasid pisarad, kui kristalliseerunud süütus.

„Tõotan“.

Tõotas.

— — — — — — — — — — — — — —

Nädala pärast kohtan. Tibu on sünge ja sapine.

„Head uut aastat,“ hüüan.

„Tõgad või?“ urises Tibu vihaselt vastu. Sülgas mahlaka lirtsaka ja kõndis kurjustades edasi. Ei soovinud rääkidagi, mis viga mehel.

Alles hiljem kuulsin, et Tibu krediit oli äkki hävinenud. No põhjalikult. Mis krediiti saabki enam olla inimesel, kes...

„Pst — härra Porujomski... Kas olete juba kuulnud — omadega läbi — —“

Porujomski peatub ehmunult.

„Mis? Kes on läbi?“

„Eks Alfons Tibu ikka...“

„Ärrrge rääkige!...“ ja silmad sarnlevad autorattaile. On Porujomskigi Tibule shireerinud.

„Jah, tõega. Mõtle ometi, paari päeva eest nurunud Pinselmanni käest viit krooni laenuks...“

Porujomski lööb käega. „Pähäh, siis on ta muidugi otsas juba.“ Tänav vahet teine kahekõne.

„Aa, tere härra Suhvlaegas, head uut aastat... Olgugi ajad nii halvad, et isegi, teate, see Alfons Tibu..."

„Noh, mis temaga?" hirmub Suhvlaegas.

„Pankrott..."

„Mis Tibu... pankrott?"

„No selge asi, kui inimene käib sõbra käest juba üht krooni laenamas..."

„Üht krooni", — lööb Suhvlaegas käed kokku. „Siis on ta ju päris pätt!..."

Ja nii edasi. Nii kõikjal. Nii kõikjal löödi vaese Tibu nina eest uksed kinni ja muidugi ka shiirod ja krediidid...

Ja mis te arvate? Alfons Tibu ongi nüüd pätt. Käib vanad kotad jalas, palitukrae alati üleval, habe ajamata, kurgualune kaeluseta. Nüüd nurub ta kümnesendiseid laenuks. Seda usaldatakse, sest selle tagasimaksu keegi ei nõua. Allakäinud mees. Aga lai vend oli omal ajal. On ta süüdi oma langemises?

PUHKUSELE!

„Vaata-vaata! Kohver on kergem kui ma mõtlesin!"

„Näed nüüd! Eks ma ütelnud sulle kogu aeg, pakime sinna veel ühtteist sisse!"

„Ahaa, teie mees on kord juba käinud Kuressaares mudavannides."

„Kuidas te seda teate, härra doktor?"

„Noh, siin teie hõbelusikal ju seisab: „Kuressaare kuursaal."

Imearst

Mine sa usu neid arste. Vahel teevad kohe imetegusid. Nagu juhtus Ludi Seesamiga.

Inimene no puruhaige. Kõik arstid läbi lasknud, kõik rohud kinni keeranud. Aga ei ühtigi. Ei parane.

Ludi käib kõveras kui kaelkook, üks liige sedapidi, teine teistpidi nässus. Ägiseb ja nagiseb, kui sahvriuks.

„Mine korraks veel doktor Pabula juure. Ta noor mees, pole seni veel kedagi jõudnud maha suretada," soovitab Ludile sõber Vilepulk. „Ehk ta annab mõne ehtsama rohu."

Lähebki Ludi Seesam dr. Pabula juurde.

Tohter vahib Ludit seest ja väljast, pealt ja alt, koputab, näpistab, kuulab ja kudistab. „Tjaa," ütleb lõpuks.

„Mis te sellega tahate öelda," pärib Ludi.

„Ega muud midagi, kui et teil on kohe niisugune kalduvus."

„Miuke kalduvus," pärib Ludi edasi.

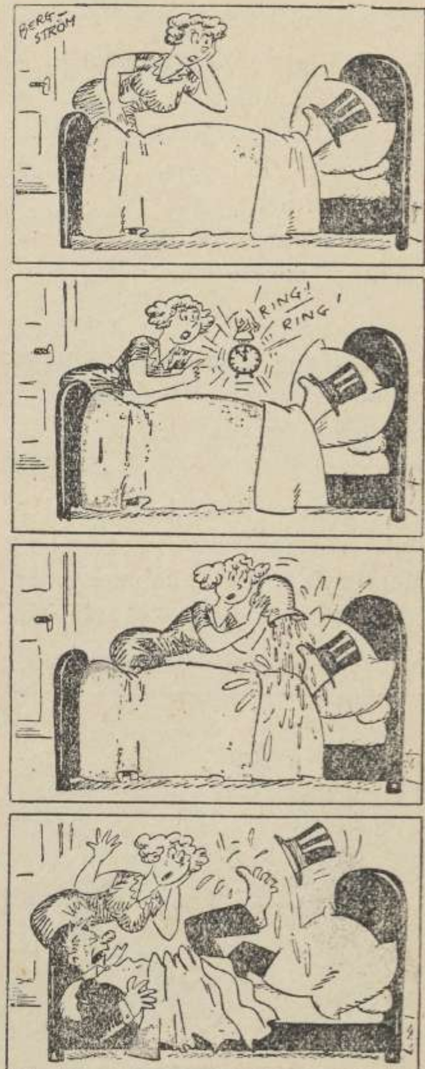
Ega arstid palju ei taha ju rääkida. Aga see tohter siiski rääkis natuke.

„Õigust öelda, teil on jooksja kalduvus."

„Ah kohe niuke kalduvus?"

„Jah, mis seal salata."

„Einoh," naerab Ludi, „mis sellest siis salata. Kui inimesel on

HOMMIKUNE ÜLLATUS.

niuke kena kalduvus. See on ju tore kohe."

„Tore?"

„Tore näh."

Arst veidi imestab. No küll on alles ehtne patsient!

„Ma loodan, et meil läheb korda seda siiski välja ravida."

„Ei, ei, tohtri saks, jätame aupaklikult selle tegemata. Kui on kalduvus, siis olgu. Mis tast välja rookida."

Ja ei hakanudki Ludi ravima. Lahkus lustakalt tohtri mant.

— — —

Kadus Ludi kuhugi pikemaks. Saabusid suured spordimängud. Sportlasi valgus kokku igast kandist.

Publiku seas istub ka dr. Pabul. Jälgib pinevaid võistlusi. Maratonis tuli esikohale... dr. Pabul ei usu kõrvu — Ludi Seesam.

KÜLM KEVAD,
või tuba kõigi mugavustega.

APRILLI KÕNELUS.

„Kas oleksid õnnelikus abielus ühesilmalise mehega?"

„Iialgi!"

„Siis on küll parem, kui käsitsed oma vihmavarju ettevaatlikumalt!"

Sa imede jupp! Silmab ka Ludi tohtrit. Tervitab kaugelt. „Te olete ju imearst kohe. Tegite mu terveks."

„Mina? Ega ma teid ju ravinudki."

„Aga te ju ütlesite, et mul olevat jooksja kalduvus. Eks hakkasingi siis treenima. Ja näete — olen kuulus jooksja."

Noh, mis te ütlete selle kohta. Enne ma arste ei uskunud, aga nüüd küll peab hakkama neid uskuma. Teevad ikka vahel imet.

Kapsaussid

Igal kevadel tulevad peenramured. Muidugi neil, kel on maalapike.

Jälle on kevad. Päike kallutab soojust. Kuldnokad vilistavad ja jõed ajavad üle kallaste. Loodus teeb igasugu sirkust.

Ja keegi ei vastuta, et tänahomme juba hakkavad majanduslikult mõtlevad inimesed aedades kaevama.

Olgu omavahel mainitud, et mul on ka tilluke maanatike, kus igal kevadel kah ikka kaevan. Kasvatan kapsaid. Mulle üldse meeldivad kapsad. Ainult neid usse on palju. See küll ei meeldi. Kas te teate ka, mis onkel on see kapsauss? Ta ronib sul mööda majaseina üles, poeb tuppagi, läheb pööningule ja kipub iga pilu vahele. Kõikjalt irvitab vastu ta kollane lõust ja võib su viia meeleheitele, kui oled nõrga verega inimene. Ent mitte ainult lakka ei kipu ta, sunnik, vaid turnib üles ka mööda püksisäärt. Õudne kohe. Tühine pisike tõuk, aga kui palju pahandust teeb!

Miks tungib too loomanatuke nii järelejätmatult kõrguste poole? Siin oleks psühholoogidel tänuväärt tööpõld peamurdmiseks ja asja klaarimiseks. Meie ei tea midagi kapsaussi hingeelust ja ilmavaatest, teame ainult, et ta ronib ja ronib. Vaadake, nende vastikute tõukude vastu tuleb ette võtta midagi radikaalset. See oli mu kindel otsus juba läinud kevadel, kui olin tippinud peenraile sümpaatsed kapsataimenoksud. Seisid kenasti püsti, kui hiirekõrvad. Aga mis sa mõistad nende hulludega peale hakata, tähendab — kapsaussidega? Ükshaaval neid kogu suve jooksul giljotiinida ei jõua. Kana ka ei viitsi neid õgida.

Õnneks leidub alati häid inimesi, kes kargavad appi hea nõuga, kus aga vähegi võimalik. Minu naabruses elutseb üks sihuke mees, Jaan Sula on ta nimi, kel alati on iga asja jaoks hea nõu käepärast. Ma kirjutan sellepärast neist asjust, et ka laiemad rahvamassid võiksid kuulda head nõu ja õpetust.

„Ah kapsaussidest ei saa jagu," kõneles Sula, kui olin talle kurtnud oma ussihäda. „Tühine asi. Ja odav abinõu. Rahvas ei tea aga seda veel ja vaevleb ussihädas. Mitte midagi muud pole tarvis teha, kui kalla taimedele petrooleumi peale. Lase igaühele üksikult juure peale sirts kerassini ja ussidest oled ilusti lahti. Pole sul tühjadega jändamist

enam midagi ja rahu on majas. Mul kõik kapsapeenrad petrooleumiga üle kastetud. Ja midagi."

Tõesti — lihtne ja odav. Nii ma siis tegingi, nagu Jaan Sula oli õpetanud. Ikka sirts kerassini iga juure peale.

Uus abinõu usside vastu levis minu kaudu ümbruskonnas üsna kiirelt. Iisberg, Madisson, Kuru, Kõngaspuu, Nõsi — kõik need head naabrid ja sõbrad kallasid oma kapsapeenrad suure eduga petrooleumiga üle. Ning tagajärjed ei lasknud end kaua oodata. Kõige enne tõmbusid minu kapsad näost lillaks, selle järele ka kõigi armsate naabrite omad. Ja kuivasid siis ära suurima südamerahuga.

Kord näen — Jaan Sula tuleb linna poolt. Na kenas tujus. Peatan mehe.

„Noh, kuidas su ussid," küsib Sula laial naerul.

„Hävinesid..." solvan vihaselt.

„Ka — kas ma ei üteld, et a i t a b... Kerassin mõjub ussidele ikka kõige paremini... Mul ka viimne kui uss ka- kadunud jah."

„Aga kuidas kapsad kasvavad," küsin.

„Ah ka- kapsad neh. Ära kuivasid teesed, oh sa to- tondivari neh..."

„Mul ka."

„Se- seda ma arvan. Aga kudas teistel?"

„Kõigil kuivad."

„Se- seda ma arvan neh. Ei, enam petrooleumi ei pane peale. Sutt ka- kange teene..."

Ja nüüd tegi Jaan Sula mulle sulaselgeks, miks petrooleumi ei või kapsastele kallata. Mõjub kapsastele halvasti. Ussidele mõjub hästi, selle vastu pole vaidlemist. Aga, vaata, edespidi paneme taimejuurele nahvtat. Annab suurepäraseid tagajärgi — oli Sula nõu. Kui paneks õige tänavu nahvtat?

Tarakan

Aeg-ajalt läbivad ajalehist teated, et siin-seal pealinna söögimajades on leitud tarakane.

Neil päevil politsei koostas protokolli söögimajapidaja Matsmanni peale — tarakanide pärast. Tal tuli trahvi maksta. Tarakanide pärast.

Selle teema peale tekkis söögimajas vaidlus. Kauemat aega Venemaal elutsenud Joosep Sulp rääkis:

„Mis tarakanid need siin ka saavad olla! Teie, mu härrad, pole tarakani näinudki. Vot, Venemaal on tarakanid! Jookseb kui

vasikas üle seina, nii et judin käib üle rootsu. Sõrad muudkui krõbisevad, ei lase öösel magadagi. Need on tarakanid! Slaavi veri. Aga kas need kääbused siin ka mõned tarakanid! Prussakad on need loomad! Prussakad, mu härrad, on need kääbusloomakesed, aga mitte tarakanid! Kui pikk see „tarakan“ teil oli, mille eest tehti protokoll?“

Matsmanni vurrud liikusid. Ta tuli laua juurde ja näitas pöidla laiust vahemaad. Üsna tilluke.

„Nii pikuke ta tühine ritsikas oligi!“

„Nojah — prussakas! hõiskas Sulp võiduröömsalt. „Mõni mees on ju tume nagu neegri nahk! Ta ei oska vahet teha prussaka ja tarakani vahel. Olete valesti trahvi maksnud, härra Matsmann. Võtke protsess uuesti üles! Kas teil pole üht looma käepärast — tooge mulle näha. Vaatame, kas saame õiguse jalule!“

„Liisi — mine too kähku üks ritsikas pliidi prao vahelt härrale näha,“ käsutas Matsmann teenijat.

„Ei ole vaja — ma leidsin praegu ühe loomakese supi seest,“ teatas keegi sööja rõõmsalt. Putukas õngitseti ühisel jõul vede-

„Tjaa, armas sõber, kes õngitseda tahab, peab omama kannatust!“
„Ja teie omate?“
„Kuidas veel! Olen ju desarmeerimiskomisjoni liige!“

likust välja ja võeti põhjaliku analüüsi alla.

„Puhastverd prussakas!“ otsustas Sulp. „Tarakan on tõmmum ja kehakam. Puusadest on ka laiem. Üleüldse — tarakane meil Tallinnas polegi. Vana vene seaduse järele tarakane ei tohigi tappa — püha loom!“

„No vaata nüüd,“ lahutas söögimajapidaja haavunult ja pahaselt käsi. „Kuidas tehakse selget ülekohut. Ma pidin tarakani eest trahvi maksma, aga mul polegi tarakane! Prussakad hoopis. Pea veel niiviisi äri.“

„Pange aga protsess käima — võidate kindlasti,“ andis Sulp nõu. „Mina tulen eksperdiks ligi.“

Jäigi sedasi, et algab protsess.

Olukord kohustab

Harilikult ei tarvitse rikas inimene muretseda oma tarkuse tagavarade pärast ega oma suuvärki peita vargsi taskusse. Üldiselt on ju teada, et kes on rikas, see on ka tark ja mis tema ütleb, see on ka hästi öeldud. Kehvik ei julgegi palju oma häält paisutada, olgu siis vahest kodus oma perekonna keskel, kus ta end tunneb kangelasena ja targana. Kodus laob ta oma tarkusesalved lauale — imetlege ja langege põrmu. Väljaspool kodu ei tarvitse ta palju suud paotada.

Hoopis teine olukord on rahakal inimesel. Ta peab rääkima, ta ei saagi vaikida, kuigi peaks seda mõistlikumaks. Olukord kohustab. Kui näiteks mõni ajaleht korraldab ankeedi: „Milline on teie arvates kõige suurem kiirus maailmas?“, siis ei pöördu ta mitte mõne tühipalja kehva isiku poole, vaid valib välja ikka kaalukama nime, kelle taga on mõni suur saeveski või potitehas. Mis teabki, ütleme, kojamees Luuvurr kiirusest? Kõige suuremaks kiiruseks on talle see, kui ta jõuab uulitsalt kasida hobusesõnniku enne politsei protokolli. Hoopis teine asi on, ütleme, suurtööstur Nabanips, kes on vahel ainsa ööga paarsadatuhat läbi lennutanud. See mees juba tunneb natuke kiirust.

Kuid see ei puutu asjasse. Ma tahtsin ainult mainida, et rikka inimese seisukoht kohustab kõnelema. Teda ju kutsutakse kõikjale, ta on igal pool oodatud auvõõras ja tema suust ootab igaüks üht väikestki kõnekest, olgu see pulmas, varrul, juubelil, sünnipäeval, matusel või muul puhul. Ta ei pääse sellest. Peab rääkima. Hea, kui suu parajal kohal. Aga kui ei ole parajal kohal? Siis on olukord narrim.

Mul on vana hea sõber Ott Opakas, nüüd mitme tööstuse ja ettevõtte omanik, igas linnajaos omal maja, oma auto, sulased ees ja taga. Paljaste kätega hakkas peale ja üles vinnas mehike enese — seltskonna kõrgematele tippudele. Mees aga ise kurdab, et raske on seal „üleval“ olla, pole seda haridust, pole lihvi ja lakki. Ei julge suudki lahti teha suurte härrade seas. Ole kui hiir vagusi. Aga sinu arvamist küsitakse iga asja kohta. Kui müütasin vanasti täikal hõlma alt üht-teist, ei küsinud keegi millegi kohta mu arvamist. Ega ma

Ta oli juba tuletanud meele juubilari nooruspäevi...

ole nüüdki targem, aga näe arvamist küsitakse. Ja sõna antakse igal olengul.

Kord vedas Ott mu lokaali. Kostitas söögi ja joogiga.

„Sa, poisu, oled na kirjamehe moodi mees. Sulg ja sõna jookseb kui sula või," kõneles Ott mulle õlale patsutades. „Sa tead, et mul tuleks kõnelda, aga ma ei oska ju mitte kui midagi rääkida. Teedki suu lahti, aga mitte piuksu ei tule. Pea on mõtteist nii lage, et hirm hakkab. Ja nii istudki jälle häbiga maha ja pühid laubalt hirmuhigi. Igaüks irvitab, et näe ise suur rikas miljonär, aga ei saa sõnagi suust.

Aga mulle tuleb ühtelugu neid kutseid ja olemisi. Nüüdki tuleb jälle suurärimehe Küüslaugu juubel, sa tead küll, et mul on temaga suured ärilised tehingud, et ta on mu suurem tellija. Pean minema ja rääkima. Ole hea poiss, — vorbi üks juubelikõne valmis. Aga parem tee kohe neid üks portsjon valmis, na igaks puhuks, nagu sünnipäevad, matused ja teised juhtumised. Teed — jah?"

Ta nurus nii härdalt, et kahju oli mehest. Sain ta olukorrast aru ja lubasin teha.

Tegingi. Paari päeva pärast viisin talle kätte terve kimbu igasuguseid kõnesid. Lisasin veel, et paberilt lugeda oleks ikka na inetu. Ei, ei, vastas, — ta õppivat nad ilusti enne pähe. Nooja — vastasin rahuldatult — see on teine asi.

Kudas asi välja kukkus Küüslaugu juubelil, kuhu oli kogunenud meie pealinna eliit ja koorekiht, sellest kuulsin pärast sõbra Paul Põnksi käest mõndagi.

Ott Opakas oli kõnelenud. Jaa. Ja veel kuidas. Kõik olnud hämmastunud, nii ladusalt rääkinud. Keegi tähendanud naljatades koguni, et kas vanal Opakal pole vahest grammofon kõhus. Kust ta need toredad sõnad võtab? Mul täitis uhkustunne rinda, sest eks olnud need minu vaimusähvatused, mis olid vaimustanud seltskonda Opaka suu kaudu.

Ta oli tuletanud meele juubilari helgeid nooruspäevi, ta oli kiitnud ta geniaalsuse tõusu äri alal, ülistanud ta sõbralikkust ja õilsat inimsuse joont teenijaskonnaga ja ärikaaslastega suhtumisel (kõik minu mõtted...)... ja... ja... siis oli äkki jäänud toppama, vahtinud hirmunult ringi, ökitanud ja mökitanud, kogelenud, pühkinud higi laubalt, nuusanud nina, vahtinud abitult oma eluseltsilise mittemidagi ütlevasse näkku, kobanud siis põuetaskus väriseva käega ja tirinud ärevalt ühe paberilehekese taskust välja. Rahunenud natuke, lugenud lehte ja jätkanud siis kõnet, mis muutunud varsti sama soravaks kui varemgi.

„Tuletades meelde meie kalli kaasvõitleja möödunud elupäevi, näeme, et see oli täis võitlust ja energilist tegutsemist. Kuhu ta käed külge pani, seal oli edu.

Nüüd... astudes kadunukese värske kalmukünka juure ja kattes seda pärgadega, ei suuda meie sisemisest liigutusest hoida tagasi pisaraid..."

Kuulajad olid pistnud pead kokku ja üle saali oli kostnud sisin ja sosin. Juubilar oli nihutanud tooli järsu kolinaga... Keegi oli hõiganud „proosit". Kuid Ott oli jätkanud hoogsalt:

„Armsad leinajad! Sel suurel kurbuse hetkel, mil must muld katab meie kalli kadunukese ja kalmuküngast ehivad lillede kuhilad, kostku meie südamlik soov sulle hauapõhja puhka rahus, kallis sõber ja kaasvõitleja..." Ott oli pühkinud rätiga silmist liigutuse-

pisaraid. Ent ümberringi oli tõusnud naerutorm ja hirnumine, läinud lahti maruline käteplagin, käratsus, sõim ja vandumine läbisegi. Opaka õrnem pool oli virutanud mehele kõva müksu küljekontide vahele: „Keda sa, vasikas, siin matad?“ Ott oli äkki ehmunud ja prantsatanud raskelt toolile. „Mis? Kas ma rääkisin jälle rumalasti või?“ „Veel küsid! Ise matad ju elavat inimest — juubilari.“ Ott vahtinud nukralt paberilehte. „Nonäh, eks olegi pannud selle teise paberinäraka tasku, oh sa pime metslane.“

Naeru, saginat ja pahandust olnud kogu õhtuks. Opakas olnud vaikne kui nott. Mitte sõnakest pole mees enam rääkinud. Mine tea, läheb jälle viltu...

Küüslauguga läinud aga peale juubelit Opakal äriasjad sassi. Mehed jäidki üksteisega vänta.

Sestsaadik Ott Opakas enam ei kõnele, kuigi vahest olukord kohustab.

MEREKARU KUIVAL MAAL.

Noorkirjanik

Ajalehtedes on nüüd moodi läinud nõuandenurgad. Rahvas küsib, lehemehed vastavad. Kui lehemees ise ei tea, küsib omakorda eriteadlase käest. Muidugi, vahel satud ka puntrasse. Rahvas küsib vahel selliseid asju, et kratsi kukalt.

Olen ka jõudumööda püüdnud vastata. See on ju ka omasugune ajusport. On, lapsukesed, vahel juhtumeid, kus tunned, et oled nagu pigis. Mitte, et ei oska vastata, aga... ei tahaks nagu teist inimest pahandada või sedasi.

Hiljuti küsis keegi noormees, et kust saaks koduväi kohta, ja kui seesugune koht leitud, et kas tuleb siis abielluda ka, ja kui abiellu astud, mis siis peab tegema ja kuidas olema ja elama? Siin, loomulikult, tuleb vastuse üle enne põhjalikult järele mõtelda, et inimest mitte juhtida eksiteele.

Vahel tuleb anda juriidilist abi. Nii saabus neil päevil toimetusele kiri kaheksa-aastaselt koolipoisilt, kes küsib, et kas isal on õigus kodus anda pojale ihunuhtlust, kui poiss toob koolist koju tunnistuse, millel elukombed märgitud nõrgaks? See on jällegi üks põhimõtteline küsimus, siin pead vastust kaaluma põhjalikult. Noort inimest ei või ajada meeleheitele, kuid ka isa ei tohiks nagu pahandada, sest lehe tellimisraha tuleb ju isa taskust. Peab olema mitte ainult teadmist Balti eraseaduse kohta, vaid ka peent taktitunnet.

Mõni aeg tagasi tuli kiri noorelt inimeselt, kes küsis nõu, kas tal maksab hakata noorkirjanikuks. Mulle jäi tumedaks, kas ta oli poiss või tüdruk. Nimi — Leilo Veene. Sobiks nagu mõlemale.

Toon katke kirjast.

„Minu nimi on Leilo Veene. See nimi sopib noorkirjanikule. Sellepärast ma mõtlen, et hakan õige noorkirjanikust. Miski muu asi mulle ei klapi. Puid lõhkuda ma ei taha, ka muu töö on mulle vastik, ülepea kehaline tegevus mind ei tõmma sukugi. Tahan hakkada kirjutama romaanisid, völjetonksisid ja novelletisit. Olen saanud põhjaliku eelarituse, valdan peale teiste keelte veel basuuto, baski, tagaindia ja montekarla keelt. Palun nõuande nurgas vastata, kas ja kudas saab minust noorkirjanik? Ühtlasi palun teatada, kust ja kui palju saab kirjutamise eest honorea raha ja kas avantsi ka antasse?"

Kirjale oli juure lisatud, et kui annate eitava vastuse, valmistuge matusteks... Oli jäetud ütlemata kelle matusteks, kuid jutt võis olla ainult tema või jälle minu matustest. Kolmat võimalust raske ette kujutada. Sellepärast pole ime,et andsin täiesti rahustava vastuse.

„Teil näikse olevat kõik eeldused teatud asjaks. Andke midagi trükki. Kirjutage enne midagi. Ilma selleta on väga raske saada kirjanikuks. See peab olema haruldane geenius, kes tahab saada kirjanikuks, ilma kirjutamata. Kirjutage, trükkige ja jälgige siis arvustust. Katsuge end arvustuse juhtimisel arendada. Nii siis — jälgige arvustust!"

See oli minu vastus Leilo Veenele nõudeandenurgas. See oli mu kaval trikk. Lükkasin vastutuse sellega endalt arvustajatele.

*

Paari nädala pärast ilmus noorte albumis „Bumerangel, tingeltangel ja triangel" Leilo Veenelt esimene novellett. „Armastus ja surm" oli pealkiri. Kaks noormeest armuvad. Kummalgi on oma blondinglike südamel. Noormehed ruttavad kohtamisele oma armsamatega. Mehed satuvad vastakuti valveta ülesõidukohal, raudteeliinil. Samal hetkel läheneb kiirrong kohutava müraga. Rong on ainult kolm sülda eemal. Kumbki noormees loodab jõuda enne rongi üle raudtee, et mitte lasta kallimat oodata. Laseme autoril rääkida:

„Robi teeb hüppe paremale, et Vellost mööduda, ent samal hetkel on Vellogi hüpanud just täpselt samasse kohta ning nad põrkavad rinnutsi kokku. „Vabandust", palub Robi.

„Andke jumalapärast andeks", — vabandab Vello. Rong aga läheneb kohutava müraga. Kolm sülda, veel ainult kaks sülda lahutab neid...

Robi kargab meeltheites vasemale, kuid samasse on hirmuga karanud ka Vello. Jälle on nad rinnutsi koos.

„Taeva pärast, andke andeks", — anub Robi. Ka Vello on viisakus ise: „Tuhat vabandust, armuline härra!" Rong läheneb aga kohutava kiirusega... Tuline aur käib noormeestele juba vastu silmnägu... Veel ainult paar meetrit, meeter lahutab neid paratamata hukkumisest...

Robi teeb otse panterliku hüppe uuesti paremale, et lipsata vastasest mööda. Kuid Vellogi oli toiminud täpselt samuti ja jällegi olid nad vastakute. Rong aga lähenes kohutava kiirusega. Mürin lukustas kõrvad. Helgiheitjad pimestasid silmi. Veel ainult mõni toll edasi — ning...

„Te olete häbematu!" karjatas Robi Vellole näkku. Ta ei suutnud enam külmaverd alal hoida.

„Te ise olete kaabakas, võrukael, lambapea! Kas te siis ei näe, et iga silmapilk võime surma saada! Mis te siin hüppate, kui konn!" Sattus nüüd Vellogi sõimuhoosse. Rong aga lähenes kohutava kiirusega... Veel hetk...

„Kes on konn! Ma palun korrake!"

„Teie olete konn! Kuulsite nüüd!"

„Säh sulle!" — ning Robi kõrvakiil lajatas Vello põsele. Rong aga lähenes kohutava kiirusega...

Vello silme ees lõi vihast pimedaks. Ta haaras metsiku hooga Robil kramplikult kõrist. Kaks vihast looma vähkresid roobaste vahel, elu ja surma peale võideldes... Rong aga lähenes kohutava kiirusega... Noormehed rappisid, rabelesid... Pikkamööda rauges nende jõud... Rong lähenes..."

Sedasi lõppes novellett. Na, teate masendava mulje jättis.

*

Peagi ilmusid ka arvustused.

Arvustaja Jaan Nolbes ütles:

„Haruldane dünaamika väljedub Leilo Veene novelletis. Rongi metsik tormamine, mürin ja ragin — tormav surm kahe armastaja peale jätab unustamatu mulje. Aitäh Leilo Veenele sügava elamuse eest. Kirjanduse pärl. Sooviks siiski, et edaspidistes töödes oleks Veenel vähem pinget."

Arvustaja Jeerik Pasun kirjutas:

„Mingi mannetus, jõuetus, loidus läbistab Leilo Veene novelletti. No öelge ise, millised saamatud noormehed: Kui nad ei saanud edasi minnes üksteisest viisakuse tõttu mööda, astunud siis rongi eest tagasi. Ehk mis kiirrong see on, mis venib kui täi. Ma pole Eestiski näinud sihukesi kiirronge! Kui Leilo Veene veel mõtleb edaspidi esineda, siis lisagu ta dünaamikat. Teisiti ei maksa tulla esile."

Kolmas arvustaja — Siim Seenevihm ütles lühidalt:

„Täielik mõttetus ja lollus. Leilo Veene jätku sulg rahule. Pläma ei maksaks kirjutada ikka kah isegi noorkirjanikul. No kes on enne kuulnud sihukest tobedust: kiirrong läheneb kogu aja kohutava kiirusega, noormeestel aga aega jägeleda teineteisega küll... Lollus kirjandusest eemale!"

*

Leilo Veenelt tuli nõuandenurgale uus kiri:

„Noh, nüüd olen siis kirjutanud ja arvustused on kah olemas. Palun nõuandenurga toimetajat öelda, millise arvustuse pean omale võtma edaspidiseks juhtnööriks? Palun kiiret vastust. Ei taha kauem

TEMA HÄDA

„Ah, teie mees kõneleb unes. Ja te tahaks seda kõrvaldada?"

„Ei-ei, härra doktor! Tehke midagi, et ta kõneleks selgemini!"

olla teadmatuses, kas minust saab kuulus kirjanik või ei saa. Ja veel: mulle ebasoovitava vastuse korral tuleb aegsasti testament valmis teha..."

Kellel tuleb testament valmis teha? Mis talle vastata? Millise arvustuse talle pean andma juhiseks?

Vaat probleemikene. Pole just kerge olla nõuandenurga toimetaja.

Tervendav võistlus

Tuttavaid kohates on meil esimeseks küsimuseks: „Kuhu lähed?“

Paari päeva eest kohtas mind tänaval Kassisaba elanik Siim Tuhvel. Tervitame, sest oleme igivanad tuttavad.

„Kuhu lähed?“ küsib kohe Siim, nagu tavaliselt.

„Lähen niisama... puid ostma,“ kostan lühidalt, et kiirelt jutust vabaneda.

„Puid ostma! See ju kena, et ostad puid. Puud ju majas esimene asi. Einoh, vaata, kuidas sa muidu saad tulelõket tuppa. Seda puudeostu ma ei laida kohe mitte kudagi moodi...“ Näis, et Siimul oli täna jututahtmist, sest ta astus mulle üsna lähedale ja tõukas minugi trotuaari serva poole, et möödakäijatele ruumi vabastada. On inimesi, kellest naljalt ei saa uulitsal mööda ilma pikema kõnelemiseta, kellel on alati aega ja juttu, kes ei oskagi vaikse tervitamisega sinust mööduda. Selliste pisut tüütavate tuttavate hulka kuulus ka Siim Tuhvel. Madala kasvuga. Palja pealaega shatään. Kissitav vaade. Arenenud suu.

Ma teeksin Siimule ülekohut, kui kinnitaksin, et ta jutt pretendeeriks just doktori väitekirjale. Ei. Aga no mees räägib, seda ma ei salga.

„Ei laida jah ühtigi,“ jatkas Siim hoogsalt jutlemist. „Ühekorra meil ka lõppesid puud enne majast otsa, kui sai värsket raha. Oh sa tondi tunamullune tulease, kus oli alles jupp. Pidime kohe naisega, kas tead, lahku minema. Pea, sõber, meeles, et puud on kohe majas see kõige esimene asi. Kui suhkur on otsas, või kui sul pole näiteks tatratangu — no sellest saab üle. Aga puud...“ ja seletas veel mulle põhjalikult puude tähtsusest perekondlikus elus.

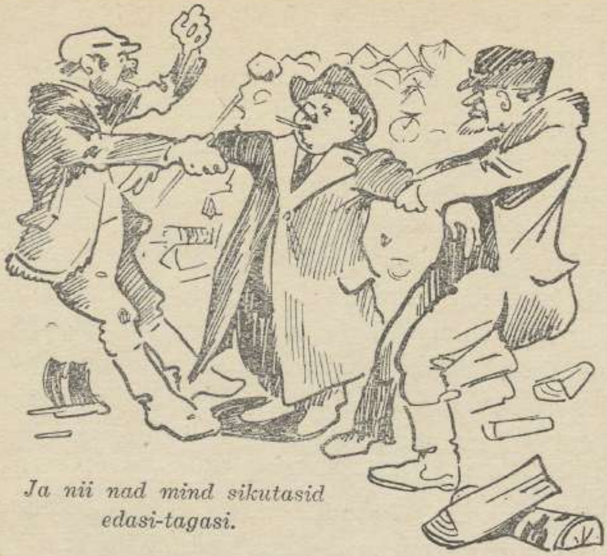
„Aga kust sa neid puid pidid siis ostma,“ küsis lõppeks.

„Mõtlesin siit Kure uulitsalt, seal kaks võistlejat kõrvuti, saab ehk odavamalt. Ma mõtlesin nimelt, et võistlus on majanduslikus elus ikka üks tervendav nähe.“

„Keda sa mõtled, et tervendab või nii?“ küsis Siim põnevusse sattudes.

„Noh, seda rahvamajandust.“

„Ja, kui sa just seda mõtled, siis ma ei tea selle kohta, kallis sõber, mitte head ega halba lausuda. Aga kui sa mõtled selle all

Ja nii nad mind sikutasid edasi-tagasi.

mõnda korralikku eraisikut või üht ausat kodanikku, nagu mina olen, siis mina ei saaks seda pooldada, et t e r v e n d a v. Kus ta, kuramus, tervendav on siis, kui mul veel praegu küür tuline..."

„Mis? Räägi selgemalt."

„Selgemalt. Küllap ta vist saab sulle selgeks täna isegi. Aga olgu peale, ma räägin sulle oma asja ära.

Eks minu Madleena olnud ka niisama tark kui sinagi, kus ajas kärbseid mulle pähe, et rahvamajandus on tervendav nähe või kudas ta — thvuu — nüüd oli — see suur võistlus ikka.

Enne ostsime ikka puid venelase Stjopa juurest Sinepi uulitsalt. Eks mu eit korraga ka näole, et osta aga nüüd seekord Teinbergi hoovist, seal kaks puukaupmeest vastastikku ühe hoovi peal. Võistlevad. Saad odavamalt. Muidugi lähen, sest naised ju tunnevad seda kokakunsti paremini.

Astun hoovi, kohe on mul kitsehabemega mees rinnaga vastas, et astu aga minu puuvirna juure, et vaata, kus ikka puud kui maasikad, et ära sa jumala pärast selle teise kabajantsika juure mine, see ju püsti röövel, murrab su varbaküünedki maha klõps ja klõps.

Vaevalt sain heita ta puuvirnale takseeriva pilgu, kui keegi järsku haaras mind pahemast varrukast. Kitsehabe ei märganudki, vaid kiitis oma puuvirna. Vahtisin varrukast kiskujat: väike pigimust mehejäss, pilgutab kavalalt silmi. Sosistab mulle: „Tulge ära,

ise mõistliku näoga härra, lasete ennast mehkeldada sellest vanast petisest ja mõrtsukast. Vaadake, millist mädaprahti ta teile kaela määrib, kas see ka mõni põletispuu. Ämmatoss, aga mitte puu." Nii ta tassiski mu oma puulao poole. Siis aga märkas mu röövimise lugu kitsehabemega mees.

Kolme pika hüppega oli ta mu kannul, haaras julmalt mul käsivarrest, pitsitas seda vihaselt, kiskus mu oma võistleja käest järsult lahti, vibutas musta mehe nina all ähvardavalt rusikat ja müristas metsikult: „Vana sõnnikuhark!... või minu käest kunnisid üle lööma... Hoia end, või sul läheb räbalasti!" Ning vedas mu tagasi oma puuvirna manu. Ent must mehejäss ei jäänud maha, tiris mind teisest varrukast oma poole. Ta tegi mulle selgeks, et need puud tõepoolest ei kõlba. Ja mulle juba näis ka, et need polegi puud, vaid ämmatoss. Läksin musta mehega kaasa. Kitsehabe karjus järgi: „Tola, sa ei tunne, mis kaup on, lähed sõnnikut otsma." Must mees aga kiitis: „Vaata, kus ikka puud! Shokolaad, banaan, — aga mitte puu. Aga mis temal seal..." Ent samal hetkel oli kitsehabe mu kõrval. „Näete nüüd ise, kas see on ka kaup. Kitsesõnnik. Ei kannata näpuga puutumist." Pistis näpu halu külge, kust kukkuski midagi krõbinal maha. „Enne näis, et olete targa näoga inimene, aga nüüd näen, et päris püsti tola kohe." Must karjus: „Ära sõima mu kunni." Kitsehabe: „See minu kunn, sul pole siin rääkimist." Ja nii nad vaidlesid. Sest pole viga, mõtlesin, las võistlevad. Kuni läksid käsitsi kokku. Sest pole viga, mõtlesin, las võistlevad. Kuid pärast aga hakkasid puuhalud lendama. Siin arvasin paremaks evakueeruda. Ent äkki tundsin, et midagi sajab mulle selga. Puuhalud lendasid mulle väravasse järgi...

„Kaabakas! Nadikael! Popsnik! Mis sa tuled ostma, kui pole raha taskus..." — kajas mulle puukaupmeeste ühisest suust järgi. Peitsin oma hoopidest valutava turja kiirelt värava varju...

Nii ma vaarusin jälle va Stjopka poole tagasi.

No ütle ise, mis tervendav see võistlus siis on, kui su küür valutab..."

Ma ei osanud selle peale midagi öelda.

Kure uulitsale ma siiski enam puude järgi ei läinud. Mitte nüüd seda, et Siimu jutt, aga...

Naturalism

Vääramata saatuse tahtel nad tulevad aeg-ajalt su manu, laotavad su ette oma käsikirjade hunniku ning sa pead neile alistuma, mida rutem, seda parem. Ma räägin noortest, algajatest kirjanikkudest. Sa pead sõnakuulelikult istuma maha ja lugema läbi nende

„PERENAISTE TUND",
nagu ta alati meenub härra Põiendile, kui ta loeb raadio saatekava.

kehakad käsikirjade lademed või kuulama nende ettelugemisi. Pead siis arvustama. Heatahtlikult. Ei tohi ometi hävitada andekaid ja tõusvaid tähti ega halvata kirjanduslikku arengut.

Siin ta istub jälle mu juures, noor, sasipäine, naturalist. Loeb uuemat sepitsust. Kuulake:

Üle „Kõvera Pärdiku" alevi upitas end ülespoole vaevaliselt ja roidunult varahommikune päike, mille aga peagi katsid räbaldunud ja määrdunud pilvenartsud.

Äbarik valgus tungis läbi katkiste aknaruutude viletsatesse inimonnidesse, kus lutikate, tarakanide ja kirpude parvede keskel vaevalt märgatavaina põõnutasid nälginud ja luised alevielanikud. Avanesid tuhmunud silmad. Sügati kõhtu, haigutati, vannuti kurja ja tõusti nagisevast sängist.

„Peata oina" tänava nurgal seisis viltune majalogusk. Õuel istus määrdunud tõrvavaadil karvatu kass ja lakkus oma kärnaseid koibi. Laudas vingus ja virises tangussiga. Aiateibal konutas vigane vares ja püüdis asjatult teha lennukatseid.

Üle uimase ja altkulmu põrnitseva alevi puhus korraks viril tuulenatuke ja liigutas areldi puude kiduraid lehenirusid.

Peagi avanes haledalt kiunudes majaloguski viltuvajunud uks, kust väljus lombak inimkogu, keda kutsuti Tõmba-Jüriks, kel oli lisaks väga kõva kõrvakuulmine; ta astus hüpleval sammul naabrimaja lagunenud aia poole.

Teisel pool aeda lehvis katkine rätik. Seal seisis Sapsu-Leenu.

„Tere," ütles Leenu Jürile lähenedes ja venitas naerule oma hambutut suud.

„Misä?" vastas Jüri ja seadis käe kõrvalestale abiks.

„Tere, ütlesin," kähises moor.

„Mette ei kuule... kõrv aab na pilli."

„Tere hommikut, ütlesin..."

„Aa... tere-tere, jah... Leenu."

„Juba nii vara ka väljas?"

„Misä?"

„Juba nii vara väljas, ütlesin."

„Mette ei kuule..."

„Ütlesin, et ju nii vara väljas..." karjus moor Jürile kõrva sisse.

„Aa... no vara väljas näh."

Üle naabrihoovi jooksis sabatu kukk, laksutas siis tiibu kui voorimees labakindaid ja laulis kolm kärisevat lugu, mitu nooti madalamalt kui õigus. Tal oli üldse väga halb muusikakuulmine. Eemalt kuuldus kahtlane mõmin ja pragamine. „Rögiseva sea" põiktänavat mööda liikus tuigerdades ja koledalt vandudes ja kedagi

tümaks teha ähvardades ühe käega pargivaht Pussi-Peeter. Ta kaasas sörkis kolmejalaga karvane koeranäss, virilalt silmi vidutades ja vastutulijate peale tigedalt urisedes.

Jaama poolt kerkis tolmupilv. Sealt sõitis oma vankriloguga Müksu-Mihkel, kelle ühesilmaga hobusesetukas kippus alati kraavi kiskuma.

„Kurask," sülgas moor lirtsaka vastu aiateivast.

„Misä?"

„No, kurask, ütlesin."

„Mette ei kuule..."

„Ütlesin, et kurask," karjus Leenu Jürile kõrva.

„Aa... no kurask, jah."

Leenu näitas peaga oma toa ukse poole. Aknast paistis pudel. Jüri limpsas keelt. Tõstis siis esiti pikema ja siis lühema jala üle aia, võttis Leenu käealt kinni ja siis liikusid kaks tumedat kogu, Jüri lombates ja Leenu ilast suud matsutades, üle õue tuppa.

Ukse kõrval istus ka siin karvatu kass ja limpsis kärnaseid koibi.

„Hernehirmutise" uulitsa poolt lähenesid karkudel kaks santi, minnes oma päevasele teenistusele täituru veerele.

Ilm läks nagu valgemaks. Läbi rebenenud pilvevõrgu vilksatas kääbus-päike...

— — — — — — — — — — — — — —

„Stop," hüüan: „öelge ometi, armas härra, miks olete nii ohtralt kuhjanud kärnaseid koibi ja vigaseid olevusi?"

„Olen ju naturalist," vastatakse.

Õhkan: nii noor ja juba nii naturalist!

„Aga miks jändate nii palju poolkurdi inimesega?"

„Katsuge teisiti kirjutada suurromaani! Kuid suurromaanid on praegu ainuke nõuetav kaup. Kas loeme edasi?"

„Palun, jätame homseks."

„Tubli. Nägemiseni siis."

Homme tuleb ta paratamatult.

Kuid mul elab põues veel väike lootusesädemeke. Otsin kähku uue korteri. Kolin ümber. Ja jätan majaperemehele teate: ära sõitnud, teadmata kuhu... Jäädavalt...

Piksevarras

„Abielu ilma lasteta on kui piip tubakata või pudru võita... Seda sa pea meeles, poisu, kui kord abiellud — jah.. ja seda ma ütlen. Laps peab majas olema. Sihuke kena, roosa põngerjas suure suu ja silmadega, üsku väike tõhk, ätt sa kurjavaimu kutsiratsikas — jah... Ja seda ma ütlen..."

Sedasi kõneles mu armas sõber Teofiil Timmeltau. Vanasti oli ta tugev ja turris poiss, nüüd aga voltivajunud nahalademetega kehal ja näol, palja pealae, lotendava kuuega, kuid hea südamega ja puhtakskasitud lõuaga meesterahvas. Sedasi ta kõneles ikka, kui jutt kaldus perekonnaelu keerdkäikudesse.

Ta naisuke, ülihapendiliselt valge peaga „totska", nagu teda kutsus Teofiil, oli mehikesega täiesti ühel arvamisel, et laps peab olema.

Ma külastan neid tihtigi. Olen poissmees. Nende leemel ujub selline paks kord rasva, et paljas mõtegi sellele viib keele alla.

Ainuke pahe: nad demonstreerivad pealetükkivalt ja väljakutsuvalt mu silme all perekonnaelu õilsamaid külgi.

Harilikult kujuneb asjakäik järgmiselt. Peale lõunasööki nad istuvad sohval, kaelustavad teineteist ja musutavad kuumalt, kestvalt, heites mu vaesekese peale vahetevahel kelmilt irvitavaid pilke. „Söögu teid susi," mõtlen ja naeratan kohmetult, siirdudes eksleva pilguga seinal rippuvate piltpostkaartide kogule, kus jällegi domineerivad suudlevad pead, nooled, südamed, ankrud...

„Naise peate võtma, eks ole..." naerab Armilda, kelmilt näpuga õhku viibates.

„Jah... ja laps peab olema. Sihuke kena roosa põngerjas, kui põrsake, ätt sa kurjavaimu kutsiratsikas... Laps on lohutaja ja lepitaja, murede muhendaja ja viha vaigistaja, ta on ühe sõnaga kui piksevarras majas, mis käänab kõik pahed sust mujale."

Siis hõikab valjult: „Eedi, kus sa oled, tule siia!"

Teisest toast kostab mürts ja kolin, ning nähtavale ilmub 7—8 aastane poisiklutt, nina tahmane, käed taignaga koos ja mingi ebamäärane tomp lohinal nööri otsas järel.

„Anna onkule patsi, musi kah..." kamandatakse. Käsk täidetakse äärmise täpsuse ja julmusega.

„Laps on ikka nagu lepitaja ja lohutaja...“

„Noh, kas pole tore poiss! Ma ütlen, Napooleum peab tast tulema — Timmeltau suguseltsile auks.“

„Mis seda nüüd rääkida, kus ikka kraps poiss,“ õhkan kaasa, sest poisu on juba vilkalt kogu tahma- ja taignakoormaga roninud mu põlvedele, mu seotava kaelasideme lahti rebinud ja alustab parajasti asjatundlikult taskute revideerimist.

„Napooleum, aga vähemaga ma ei lepi. Laps on ikka ka majas na piksevardaks, jah...“ seletab veel Teofiil ja heidab siis hajameelse pilgu aknast õue. Ja muiatab. Vastasmaja väraval seisavad kaks saledat plikat, ühel punane, teisel kollane mütsike peas, vadistades elavalt juttu. Teofiili pilk tiheneb, eksleb sagedamini uulitsale, nihkub mees naisest veidi eemale.

„Ei, laps peab jah...“ pudendab katkendilisi lauseid, ent mõtted juba mujal.

Armilda pole rumal. Kaugeltki mitte. Naised pole selles asjas üldse rumalad ega pimedad. Küll heidab Armildagi pilgu vastasmaja kollasele hooviväravale ja värvilistele mütsikestele. Küll taipab temagi pilk saledate plikade hädaohtu Teofiili südame rohtaedadele.

Armilda tõstab oma leegipildujad Teofiili veidi häbelikule silmnäole.

„Fui, häbi... vana laternapost... Omal naine, laps, aga silmad vilavad kui jänesel... Tõstad oma kihvasid iga seeliku järele... Külainime ka vahib ja naerab..."

Üle mehe otsaesise jooksevad kortsud, kui rästikud nurmel.

„Külainime... Ei tohi enam pilku õuegi heita, vat sulle piraskit..."

„Tean juba, vana kapukas, keda vahid... Miks sa oma silmi siis uulitsale ei topi, kui plikad puuduvad?"

„Sooh," turtsub Teofiil tigedalt vastu, „ei tohi enam oma silmaga oma aknast välja vahtida. Ptü... Aga kui sa kojas selle lihuniku Mihkalaiga itsitad ja kihistad..."

Armilda kargab, kui vedrust visatud. Asendub võitluspoosi.

„Kes sulle seda ütles? Alatu laimaja, sa julged... Vana abielu-roimar... Kui ma paar sõnakest vestan selle süütu poisikesega..."

„Või süütu... äh, äh, äh..." hirvitab Teofiil väljakutsuvalt.

„Ära itsita. Laps kui tuike..."

„Vana naistekütt," salvab mees põlglikult ja seab silmad jälle vastasmaja väravale. Plikad vahivad otse akna poole kelmikal, vallatul naerul.

Armilda kihvatab. „Pööra nägu tuppa..." kamandab järsult. „Oma aken, oma nägu," vastatakse. „Ah ei pööra?" „Ei pööra..." „Ah ei..." „Ei..." Paar heledat laksatust toob kogu loosse teissugused noodid — rohkem elu, hoogu, hinge ja tuld... Laiade kämblatega kargab Teofiil Armilda linalakka kinni, rebib ja tuuseldab jõuliselt. Naisuke karjub, rapib rusikatega, küünistab, hammustab... Hoian end targu kaugemale, sest peagi hakkavad asjad nagu iseenesest liikuma. Lendavad toolid, varisevad seintelt pildid, kukuvad riiulid... Kisa, nutt, sõim. Üldse raske sõnul kirjeldada. Ainult Eedike on ülimas tujus. Ta irvitab, karjub „bravoo", keksleb ja taob taignaseid käekesi kokku. Viskab vahel mõne asjakesega kaklejatele pähe.

Äkki tuleb pööre. Armildale jääb roti laip jala alla ja paiskab naise pikali. „Kes tõi roti tuppa?" Eedike pöörab silmad maha, laseb pea norgu ja seab sõrme suhu.

„Tule siia." Hetk hiljem on poisi tukad ema peos, õhku väristab hele sireen... „Ai, ai, ai, pai ema..." palub, ent ema on halastamatu. „Sa mait, sa jõmpsikas, oh sinu kere sisse küll..."

Vana Teofiil tatsub lähemale. „Mis see poiss jälle tegi sulle?"

„Surnud roti tõi tuppa.“

„Soo... või roti tõi tuppa. No ma tahan näha... Tule siia...“ Käsk on käsk — tuleb täita. Isa võtab kapi otsast vitsa. „Püksid maha!“ Ülevõimule tuleb alistuda... Tuleb see, mis peab paratamatult tulema.

„Nüüd teise tuppa nurka!“ kamandab isa, kämblaga otsa eest higi pühkides.

„Nurka jah!“ aitab ema kaasa, märga kaela hõõrudes. Ühisel upitusel tõugatakse poiss üle läve.

Hingeldades ja nohisedes istub abielupaar sohvale. Nad on väsinud.

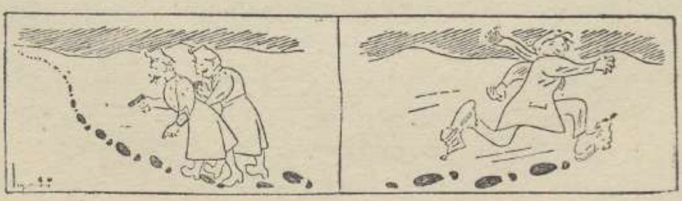
„Andsin poisile valu... Jah... ja tead, süda läks kohe nagu kergemaks,“ seletab Teofiil peopesi masseerides.

„Aga kas tead, Teofiilikene, mul ka kohe nagu süda andis järele, kui olin poissi natuke sasinud. Näed, mu tujugi juba parem. Viha läks üle. Laps, on ta mis ta on, aga ta on ikka nagu lepitaja ja lohutaja...“

„Mis seda nüüd. Ta on nagu piksevarras majas. Ei, kui sa, pojuke abiellud, siis — laps peab olema jah... Sihuke roosa põngerjas.“

Viis minutit hiljem nad jatkavad varem nii traagiliselt katkenud suudluste seeriat.

Teisest toast aga kostab luksuv nuuksumine.

JÄLJED LIIVAL,
ehk nupukas vargapoiss.

Paanika

Energiline raseermeister Süstik lõi paari tugeva pintslilöögiga arveametnik Villem Vända hõredad vurrud üleni valgesse vahtu. Lõi siis vahuräbalad oma sõrmedelt plätsti maha.

„Mis muidu uudist?“ küsitas habemeajaja, ägedalt rihma peal nuga nühkides ja Villem Vändale kui ohvrile takseerivat pilku heites.

„Ega iseäralikku ei ole. Ah-jaa, merelt kuuldub mürinat...“

Villem Vänt oleks veel pikemalt seletanud seda manöövri asja, aga samal hetkel asetas habemeajaja tuliterava noa Vända lõuale. Nii kui avad suu, nii see avaneb kõrvuni... Sellistel asjaoludel on mõistlikum terve suu kinni pidada.

„Venelased? Sakslased? Ei, no ma olen seda ammugi rääkinud, et ega see sõda tulemata ei jää...“

„Mmmhmh...“ sai Vänt vaevaliselt välkuva noatera all vastu mõmiseda. Oli see „ei“ või „jaa“, kes seda nüüd mõistis. Aga habemeajaja taipas siiski, et see olnud „jaa“.

„Ah teie ritsikad, või juba hakkavad pihta... Palju neid laevu seal võis olla? Oma paarsada vimplit... Eino, kuram, ega nad vähemaga ei tule. Kas kaldal käisite ka? Ega nemad ei jäta...“

„Mmhmhm... mmm...“ puristas ja mõmises Villem Vänt hädiselt läbi vahupritsmete.

„Eks nad teevad ju seda suurt dessanti nüüd... Oh sa jeerup, kui panevad ikka sealt siia poole ajama, nii et sodi taga... Vaata, ega meie ei saa väge nii ruttu kokkugi. Neil on nihukesed uuemad värgid ja keemilised kaasid, mis äävitavad kohe puha lagedaks eest ära, nii kui tõmmad sutt ninasse seda lufti — törts, hing väljas. Nende riigid ju intsinerisid kuivalt täis, iga sammu peal kaasivabrikuid nii kui sitaseeni. Kus meil Talinas üksainuke pisike kaasivabrik, pailuke see jõuab seda suitsu vastu vuhveldada. Ei tea, kui kaugel see dessant peaks juba olema?“

Nüüd tahtis Villem Vänt öelda, et ega ei olegi dessanti ja et eks õppuseid peeta alati. Ent nuga laskus parajasti välgatades ta ülemisele huulele.

„Mmmmhmh...“

„No jah, seda ma arvasin kohe... Kauge see neil tulla. Mööda maad võtab veel natuke aega puterdada, aga nad kurjadloomad tu-

levad jo mööda selget õhku. Kui panevad sulle üks tuhat lennumassinat pea peale põrisema, kus võtab ikke süsikonna seest lahti vedelaks, ega meil pole Talinas nii palju klosettegi. Mis te arvate, palju neil lennumassinaid võiks olla?"

Süstik lõi pintsliga jälle värsket vahtu Vända lõuale.

„Põp... põp... mõm... põh... kõk... mm..:" puterdas Villem Vänt hädiselt.

„Ah oma paartuhat... Seda ma ise arvan kah... Ega need vähemaga ei hakka tulemagi. Ega sealt ei pääse enam ükski päikesevalgus ka läbi, ei tea, kas jätkubki õhku krupellerite jaoks, vaata, ta keerab jo õhu puha eest minema. Rahvas lämbub õhupuudusesse ära. On ikke kole küll: tahad hingata, aga põlegi õhku, sipled kui kala kuival. Ega meie omad ei pääsegi enam õhku, nad neelavad jo puha õhu eest ära. Õhk voolab puha väljamaale... On ikke kole küll."

Süstik pritsis kölnivett Vända lõuale ja kuivatas rätiga üle. „Soo — valmis. Järgmine — palun! Kuuskümmend senti... Tänan... Külastage teinekord jälle... Adjöö!"

Vända asemel laskus kehakas härra rängalt toolile. Ähkis ja lõõtsutas. Pühkis punetavalt laubalt higi. Majaomanik Toober.

„Kes see härra oli, kellega ennist rääkisite sõja asjus?" küsis äsjane vahulõug.

„Ah see? Täpselt ma teda ei tunne, aga üks nihukene suuremat sorti riigitegelane ta on. Seda näha kohe näost. See teab palju asju. Aga ta ei taha palju rääkida. Peab ikka pool suud kinni. Ega ei tohi kah. Riigi asjad. Mina pinnin ta käest ikka üht-teist välja. Mul taga head suhted. Nagu see sõjagi asi. Kurass, kas ta ise oleks mulle kõike seda hakanud rääkima."

„Siis see sõjajutt on ikka õige?"

„Noh, kuulsite isegi, mis ta rääkis. Ega ma oma peast luuleta. Oleks veel, et lennumasinad üksi tuleks, aga, vaata, nüüd on jo uued tankid välja tulnud, mis hüppavad üle mägede ja jõgede, nii kui konnad. Lupsatab kui ritsikas üle Oleviste torni. Vot siis põle enam eest ka kuhugi joosta — hüppab sulle kolme versta tagant krae vahele, nagu täi, kuhu sa enam roomad, kui sul tank kratsib krae vahel... Mis te arvate, palju neid tanke neil võiks olla?"

Toober puristas vahukorra alt: „Kõ — kõ — mm — mõmm —"

„Mina arvan kah. Kolmtuhat tanki on neil tühi asi välja tuua. Oh sa siidine seasilm — sihuke raskus jo rullib meie maanteed puha püsti... Ja üks intsiner olema jo leiutanud nihukesed surmakiired, et muudkui vajutad nupule ja rahvas langeb kui loogu pikali. Nende kiirte ees ei pea siidilips ega villased sokid. Rauast ja betoonist võtab ka läbi, nii mis närtsub. Hüppa või puurkaevu, kuhugi põle minna. Muudkui maha — rass ja rass... Soo — valmis. Tänan! Järgmine — palun!"

Toober väljus ärist, hirmujudinad seljas. Riigimehed — need on vait, aga näe, siit veel kuuled ühtteist. Või sedasi! Polgud muudkui venivad Tallinna poole... Toober rääkis loost vooriäripidaja Summertoonile, see omakorda saunapidajale Kerisele, see jälle lihunik Schoolikale, ja nii edasi, kuni kogu agul oli kahinat täis.

Kolme tunni pärast prahvatas Süstiku uks lahti ning sisse tormas ähkides habemeajaja sõber Ruudi Viiruk.

„Mis sa, virrvunts, siin veel vahtu klopid — sõda lahti... Vaenlase tankid aeva hüppavad üle Pirita jõe kui rahesadu..."

Süstik pillas kõlinal vahupoti põrandale kildudeks. Ehmus: „Oi sa tuhat ja tuline!" Kahvatas. Jättis kundede lõuad vahuseks, korjas oma noad-pintslid kokku, haaras kimbu kaenlasse ja kadus... Lahkus kabuhirmus pealinnast — teadmata kuhu... Ta oli Süstiku kõmujutu esimene ohver.

JÄRGMISEL HOMMIKUL

„Tuhat ja tuline! Olen mina vast habemesse kasvanud!"

Mittesuitsetajad

„Meie, allakirjutajad, anname tõotuse tänasest päevast alates loobuda täiesti suitsetamisest üheks aastaks. Kes lepingu murrab, maksab heategevaks otstarbeks vastaspoole kasuks 300 krooni.“

Alla kirjutasid minu sõbrad Lansman ja Topik. Tunnistajana — nende ridade kirjutaja.

Sedalaadi lepinguid vahel sõlmitakse.

*

Möödus nädal. Sean sammud linna, et osta apteegist riitsinuseõli ja Taani kuninga tilku. Tänava nurgal kopsatab mulle vastu sõber Lansman.

Tal on kurnatud välimus. Näol näha sisevõitluse jälgi. Ilme murelik.

„Miks nii kurblik,“ küsin kaastundlikult. „Oled ehk hakanud perekonnameheks ja välja astunud riigivaenlase seisusest?“

„Päh, või perekonnameheks! Las ma enne korjan raha.“

Ma haistsin midagi. „Mis sa ütlesid?“

„Päh, või perekonna...“

„Ütle veel: päh.“

„Naljamees. Päh...“

Nojah — käes. Püüdsin. Puhastverd suitsulõhn. Järgnes abitu hädaldamine. Lansmanni hääl pehmenes kui kaapemähk.

„Õige lahja sort, no lihtsalt polegi nagu suits... Tead isegi, kui raske on jätta äkki... Ära sa, vennas, sellest Topikule hinga... Ma... ma...“

„Ma-ma, vaat, konfiskeerin kõigepealt karbi... Ja siis — ma ei taha olla Topiku vastu siga... Ta on mu sõber...“

„Ära tõuka mind kuristikku, sõber. Säh, siin... üks kümneline... aga pea suu...“

Olen ma ränikivi või inimene — mõtlesin. Mu pehme süda sai võidu. Innukalt neelas mu tühi rahakott krabiseva kümnelise oma labürinti.

*

Pool tundi hiljem kohtan Topikut. Väljub parajasti „Tauria“ tubakapoest.

„Äh, vigurivänt, või tubakapoest..."

„Ega ma... ma... eile unustasin ninaräti poodi..."

„No siis eile ostsid."

„Eile käisin kepi järgi..." hädaldas Topik nutuselt.

„Siis tunaeile..."

„Ega sa väga kuri ole, ainult kõige nigelam sort. Üksainus karp. Viimane..."

Ma tuletasin meelde lepingute pühadust. Ja pealegi, ma ei taha oma sõbra Lansmani vastu olla notsu. Topiku hädaldamine mind ei liigutanud. Asi lõppes sellega, et mu ahnetvõitu rahakott neelas endasse veel ühe kümnelise, sest — ma pole ju ka ränikivi. Leidsin, et olen pehme inimlaps.

*

Paari päeva pärast astun sisse oma sõbra Lansmani poole. Kella 10 ajal õhtul. Nii hilist visiiti ta ei oodanud. Tasa hõljusid sinised rõngad, kui nooruse-unelmad...

Lahkusin sõbra poolt parimas tujus. Lugesin sõrmedel restoranide arvu ning lasksin end hällitada kõigist inimlikest nõrkustest.

*

Järgmisel päeval leidsin punga õnnetumalt päris tühjana. Pikemata sammun Topiku poole. Ei leidnud midagi kahtlast, kahjuks.

„Mu südametunnistus piinab mind väga rängalt, armas sõber. Pean kõigest pihtima Lansmanile. Või, pagana pihta, mis eelajalooline präänik ma sulle õige olen, et pean sinu tegude pärast kannatama sihukest kollast hingepiina..."

Sõber küsis süüdlaselt: „Kui palju mõtled?"

„Noh, ma usun — kümme on paras taks..."

Õhtul olin varietees. Suurepärane eeskava. Öeldakse, et elu on halb. Ma ei tea.

*

Lansmaniga oli päris tegu.

„See on ju koorimine. Sul on ju püsti elajalikud kalduvused."

„Räägi mis tahad. Kuid lepingu murdmine pole ka kellegi nali."

Õhtul olid: portvein, sigarid.

*

Topik oli vihast tõmmu.

„Ma pole lugenud tubakapoe siltigi. Sa oled ju ehtne röövik, riisuja..."

Tahtis vägisi ust näidata.

Õhtul olid siiski mul: muusika, ilutuled, õlled.

*

Mul hakkas Lansmani pärast tõsiselt hirm.

Ta tõmbus näost esiti kirjuks, siis roheliseks ja pärast lillaks. Vibutas rusikaid ja karjus kohutava häälega:

„Aga mi-mi-mina sulle ta-ta-tahan nä-nä-näidata..."

Andsin jalgele kõigi spordireeglite kohaselt tuld. Silasin kilomeetri ümber ning peatusin hetkeks Topiku ukse ees, et hinge tõmmata. Imestuseks kuulsin selja taga sõber Lansmanni ähkimist ja mahedat häält:

„Oota ometi... Kallis sõber... Ära mine... tema poole... Säh, siin on kümme pulka... lepi sellega... rohkem pole lahtist raha."

*

Õhtul istusin varietees. Sõin vähki.

*

Järgmisel päeval... Kuid asi muutub korduvaks. Lõpetan.

„Teie lähete juba? Kuid see lauljanna on ju suurepärane!"
„Oivaline! Kuid ta tuletas mulle meelde, et pidin veerand tunni pärast olema hambaarsti juures."

Puuder põsel

Lugulaul

Vanasti.

Kord elas rüütel Kukesaba,
kel koduks kõrge kaljutipp,
seal otsas loss ja tornil lipp —
riik röövli sünge, üksik, vaba...

Tal tütar oli — Kuldne Inda.
Ei naine too, vaid selge luule.
Kes ihkas suudelda ta huuli —
sai Kukesabalt kohe kinda...

Käis kosilasi mõni sada.
Kõik pikanina saand ja korvi.
Et: „Välja ei sa anna normi!"
Ja: „Edasi vaid kõnni rada..."

Too pidi olema küll prints,
kes tohtis Indat ihata.
Ei olnud Inda lihata —
tal vormit rind ja sale kints.

Ah, kuis ta silmad võlusid,
kuis lõõmas leeki silmis nooris...
Kättpalujaid käis aeva vooris,
küll tarkupäid, küll kõlusid.

Ei keegi juuri saanud pinda,
vaid taganesid häbiga,
neid loopis järgi käbiga
ja jõhkralt välja naeris Inda.

Kord aga lossi astus kloun,
kel nägu puudrist valgeks mingit,
kel silmel sõõrid, ninal ringid
ning puna põskis — küpsend õun.

Ta nali salvas, nagu lohe,
ta lauluheli — unelm selge,
ta vaade — armuuni helge.
Ta kambri Inda kutsus kohe.

Ah, Indal süda kipitsema
ja kuumendama rinnas lõi...
Eks klouni suudelda ju või!
Ta hakkas naljaks lipitsema:

„Me praegu kambris kahekesi...
„Ei näe, ei kuule Kukesaba,
„ei armumängu pealt meid taba...
„Su huuled magusad, kui mesi..."

Seal äkki tuppa tormas rüütel.
Pilk vali langes Indale,
sealt pöördus oma kindale...
Siis meelestus tal aga tüitel.

„Sa vilets kloun, sa rumal narr...
„Mis teind sa?! Indat oled suudelnd!
„Või salgad? Inda näol veel puu-
Nii kostis rüütli kõne karm. [der..."

Ei olnud vaesel klounil armu.
Et vallatand kord veidi Inda,
ta pidi maksma eluhinda.
Nad hävitasid ta kui parmu.

Ta suri — rüütlist surma mõistet.
Ent surres õnnel naeris suu:
ta oli Indat suudelnd ju!
Ei mõistnud tema surma-mõistet.

Ta ruttas nagu abiellu,
kui minnes paradiisi aeda.
Eks kurjust headusega vae ta!
Ja jutt jäi kaunis rahva mällu.

Meie päevil.

On lossid kõrged ammu kadund.
Ju hävinend romantika.
Arhiivi rüütlid anti ka.
Noist ajust möödund aastasadu.

Kord Pärtli pere istus rõdul.
Melinda — tütar naeris virgalt.
Ta kõrval seisis küünalsirgelt
üks pelglik noorur, nagu sõdur.

Küll einetati, tehti nalja.
Käes tütrel välkus puudritops,
käis nina peale, sops ja sops
ning üle põse, kaela palja.

Melinda polnud kehalt Veenus.
Ka polnud enam nooruke.
ju nahal krõbe kooruke,
Kes silma heitis, selles veendus.

Kui papa-mamma olid väsind,
nad läksid veidi puhkama.
Lõid lastel tujud uhkama
ja vallatused — keela, käsi n'd!

Melinda kavaleri hõikas.
Poiss surus argselt oma huule
ta suule, nagu pilve kuule,
kust peagi tagasi ta põikas.

Tol hetkel — prauhh läks lahti uks.
Ning tõusid papa-mamma käed:
„Me õnnistus — mis ühte säet!"
Läks poisil rinnas lahti tuks...

„Oh ei, ma muidu..." „Alatu!
„Veel mokal omal alles puuder.
„Mis tõendust veel! Sa oled suudelnd!
„Või tahad seda salata?!

„Ei, lapsed — laulatate endid!"
Poiss lausuda ei mõistnud ee-d,
vaid otsis mingit pääseteed.
Kuid: „Laulatus — või alimendid?"

Nad astusid siis abiellu
ning sellega on lõpul laul.
Näen mõnel nagu muiget näol.
Kuid poiss vaid kuulis matuskellu...

Ses loos ep ole aateid kõrgeid,
ei tähtsaid mõtteid riimes, sõnus,
vaid asi ennemgi veel unus,
kui jõudis külastada kurg neid.

Sant

Sant luges sildilt: „Ants Pirukas, suurärimees." See sobib. Siia peab õnge laskma. Kõlistab uksekellukest.

Rigiseb võti ja ukse vahelt pistetakse vastu punetav kahupea.

„Mis? Juba jälle... Teate, ütelge selle oma Bachmanni härrale, et härra Pirukal pole täna jututund, ta hakkab paergalt habet ajama. Kuulsite?" kähistab kahupea kurjalt.

Sant kõverdub alandlikult.

„Ega ma, pai härrad, ei olegi Bachmanni härra poolt... Ma... ma..."

„Mis ma? No kes teie siis olete? Kes teid saatis?"

„Eks ma tulnud ise ikke jah."

„Kes te olete siis sihukene isetulnud saks?"

„Ah mina või? Sant olen ikke, pai härrad."

„Mis sa lorad!" pahandab punetav kahupea.

„Ei lora, mitte kuidagi kohe ei lora. Ausõna, olen sant, päris igavene ehtne sant."

Kahupea vahib rääkijat viltu, veab näo hapule muigele.

„Noh, ja mis sa siis tahad saada?"

„Eks ma tahaks, pai härrad, pisut armuandi!"

„Ja mispärast sa siis tahad saada armuandi?"

Sant laotab abitult käsi.

„Vot eks ma ole ju vaene."

„Vaene... Eh-eh-eh... Tema on vaene! Ah siis minu käest tahad sa saada armuandi? Ei, ei — sa oled ju vaatamisväärne eksemplar. Tule sisse."

Kahupea veab sandi kättpidi tuppa.

„Istu. Ah siis sina oled vaene? Palju sul vennakene võlgasid on?"

Sant naeratab hädiselt.

„Oh, kulla härrad, mis võlgasid minul, viletsakesel, enam on! Kes mulle enam võlga usaldaks."

Kahupea lööb laksu oma põlvele.

„No vaata, sul pole sentigi võlga ja sa ütled, et oled vaene. Mis asjast sa vaene oled? Oled sa ülepea vaest inimest ka näinud?" Sant mõtleb. „Kes neid teab. Eks ehk ole mõnda vaest ikke näinud koa."

„Äh, mis sa, rumal hani, ka plagised. Kust sa võisid vaest inimest näha. Sa ei pääse ju neile ülepea ligigi. Tahad sa näha vaest inimest? Vaata siis, tunne mõnu — siin su ees seisab *t õ e s t i* üks vaene inimene."

„Mis te n'd..."

„Ah sa ei usu ka veel! Kas tead ka, poisu, palju mul võlga on? Neli miljonit. Kuulsid sa? N—e—l—i miljonit, ah! Kas sa tead ka, kui suur on üks miljon? Oled sa näinud miljonit?"

„Oi, härrad, kust nüüd minusugune on miljonit näinud? Ei ole."

„Vaata, seal see on. Sa pole miljonit *n ä i n u d k i*. Aga minul on neli miljonit *v õ l g a* turjal. Kas sa arvad, et see on kerge. Halliks võtab, vennas. Tujukese võtab maha, armas sõber. Mis seal siis ime, et vahel võtad vihaga kätte ja laristad mõne tuhandekese läbi. Sul on see lihtne: lähed „eesli-talli", viskad topka hinge alla — mis see tühi maksab. Mõni sent. Aga mina? Ma pean kolama mööda kalleid kabinette — ega mul ei passi teisiti, ikkagi suurärimees, mul peab olema konjak, vähjad, tead isegi. No ütle, kas see ei *m a k s a*? Palju sa harilikult ooberile jootraha annad?"

Sant muigab häbelikult.

„Oh, härrad, mis jootraha nüüd mina ka kellelegi annan. Ei minust ole andjat ühtigi."

„Seal see on. Näed nüüd isegi, et sul on hoopis lihtsam ja kergem see elukene. Aga mina pistan teinekord ooberile pihku kümme krooni. Mis eest? Ei millegi eest. No ütle, kas mul on kerge?"

Sant ohkab. „Jah, ega ta kerge ole kellelgi."

„Sa oled, ma näen, mõistlik mees. On sul maju ka?"

„Oi, kulla saks, kus mul peaks maju olema! Ega ma siis käiks kerjamas."

„Ah, mis sa tühja oma kerjamisega. Maju sul pole. Jällegi suur hulk muret kaelast ära. Sina ei teagi, mis tähendab jännata üürnikega. Südame söövad seest, sõbrakene. Käi kohut, tõsta neid uulitsale. Rahakopikat kisu teistelt tangidega taskust. Ausõna, närvid ongi mokas. Käin arsti juures. Kas tead, mis maksab arstimine? Palju sul kulub kuus arsti peale?"

Sant lööb käega. „Ei ma käigi arsti juures. Kust ma võtaksin selle rahakese?"

„No vaata jällegi. Suur kulu jääb sul ära. Ja sa räägid, et oled vaene, viletsakene. Ära asjata nurise elu üle. Palju sa annad naisele kuus söömaraha?"

„Oh, härrad teevad nalja. Ei mul ole naist ega kedagi. Mis mina nüüd enam naisega..."

„Vot, viidiš. Aga minul on naine ja see neelab raha kui kaan. Anna kogu teenistus puhtalt karusmantlite, brokaatkingade, kleitide peale. Eile õhtul oli meil suurem tüli. Sõimas kui masin. Võibolla, läheb meil koguni lahutuseni. Sa lähed koju, teed mis tahad, keegi ei hinga sulle sõnakest. Nii et ära nuta ega kurda, vennas, su elu on korras. Kas sul armukesi ka ei ole? Mitte ühtegi? No näed, sa oled igapidi vaba mees.

Mul aga on peale naise veel kolm armukest. Sa ei usu? Oota, ma näitan nende pilte. Eino, toredad totsid. Vaata, see blond — no on maru eit. Iga kuu nõuab oma paarkümmend tuhat kindlat. Peale selle väljasõidukulud, suvitused välismaal. On see kerge? Kalliks läheb."

„Jah, ega see siis kerge ole. Eks ta kudas kellelgi..."

„Mis sul häda. Mis sa ka räägid. Mis sa pirised. Oled sa kunagi kannatanud kahjusid? Viimase puudeoperatsiooniga sain kõvasti vastu pükse. Pidin teenima sadatuhat. Sain aga kõigest paarkümmend tuhat. Ühe päevaga, tead, kaotasin sel kombel kaheksakümmend tuhat. Ela või sure sedasi. Ja need pangad ka varisevad vahete-vahel. Palju sa Äripanga krahhiga lüüa said?"

Sant teeb virilat naeru.

„E—eh—ei ega minul seal olnudki midagi, mis kahju mina nüüd..."

„Mitte sentigi ei saanud sa kahju. Tore. Aga mina? Poolteist miljonit! Kena summa?"

„Ai—ai härrad, või kohe poolteist miljonit kahju? See on ikke kole küll."

„Näed sa. Mõistad isegi mu seisukorda. Ja sa tahad veel mu käest armuandi. Ega mul nende pankade sisse enam suurt usku ole. Mis vaba sent — paigutan kinnisvarasse või väärtasjade alla. Soovitan sulle sedasama teha. Osta plaatinat, osta vanu pilte. Ära hoia pangas. Mis sa arvad, kas sinna sohva kohta passiks see Aivasovski — „Torm merel" või mis ta pagan on? Tule aga lähemale."

Tatsabki sant kepiga ja kotiga tahapoole. Imetleb toredat mööblit. Libiseb poonitud põrandal. Kohmetab peegli ees.

„Noh, kas passib," nõuab kahupea.

„Mis nüüd mina sakste asjast tean. Eks ta pea passima."

„Selge jutt. Mina arvasin ka sedasama, et küll ta passib. Aga naine ajab vastu. Sina ütled, et sa oled sant. Aga vaata, vennas, minu seisukord on paergast see kõige sandim maailmas. Vaata, mina olengi see õige sant."

Ants Pirukas järsku kahmab taskukella järgi. „Oh sa tuline tutt! Mul on ju veksel pikendada! Suure jutuga oleks, näe, ununud! Viimne moment! Aga... vaata, kus ikka narr lugu..." Kahupea sorib taskuid — „kas tead, sõber, — mitte punast senti pole taskus... Puudub vekslipLangi ostmiseks raha... Sedasi läheb veel protesti... Kas tead, mis tähendab, kui veksel läheb protesti?"

„Ei ma tea sest midagi."

„See on hullem kui siber."

„Noo. Ei, — siis oleks kuri lugu."

„Kuri näh. Tead sa, sõber — on sul natike raha?"

Sant ohkab.

„Paarkümmend sendikest ehk leidub. Aga kui teil nii raske seisukord, eks ma siis..."

„Anna seegi siia. Saan mõne teise käest ka veel pisut juure ja õiendame veksli ära."

Värisevi käsi kohmitseb sant nartsu nurgast sendid välja. Ants Pirukas puistab need laia kaarega vestitasku. Patsutab sandile õlale. „Sa oled nii kui saatusest saadetud saadik. Tubli poiss. Aga nüüd — mul pole enam aega. Astu teinekord sisse. Ajame juttu."

Pirukas talutas sandi ukse poole.

„Tule teinekord jälle," hüüdis Pirukas veel ukse vahelt.

Ei sant enam läinud.

Kunstiharrastaja

Heeringakaupmees Mattias Madiman rühkis raskel sammul mööda nagisevat treppi üles maalikunstnik Lupardi katusekorra ateljeesse. Ähkis ja tõmbas hinge tagasi, patsutas kämblaga kõhtu ja litsus läbi torusmokkade pika „puuh".

Hakkas siis otsima inimest, keda teretada.

Mitmekesise kolu, värvipottide, pintslite ja lõuendite keskel askeldas must lokiline pea. Kunstnik Lupardi pea, mis varsti pöördus tulija poole silmnäoga. Selles peegeldus imestus ja kahtlus, heameel ja kohkumine. Imestas, et sihuke tore, kerekas onkel oli astunud üle ta läve, ja kahtles, kas ta on tulnud siia hea mõttega; heameel, et ehk on mõni pildiostja või tellija, ja kohkumine, et ehk on mõni võlausaldaja või nii.

Madimann teretas. „Ah's teie oletegi see kunstniku-ärra." Läks aga jutus kohe sina peale üle. „Ästi rõõmustav tuttavaks saada. Mina olen ästiks suur kuntsiharrastaja mees ja minu naine Amaalie on ka üks ästiks suur kunstisõber. Meil on oma eeringiäri Võilille uulitsa nurgal. Ah's sina oledki see Lupardi poiss. Ei, eks ikke nähe, et ästi viks mees. Tuba puha värvist kirju. Nagu see pilt seal ahju kõrval, see on vist üks vuturisti värk. Minap' saa maiku aru. Nigu einakuhi oleks või kartulipõld või üleüldse nisike loodus."

Kunstnik silus juukseid, kohendas särgikraed ja vastas naeratades: „Ega see pilt olegi — ainult värviproovid. Istuge." Nüüd oli selge, et tegemist pole mitte võlanõudjaga, vaid mõne kasuliku kunniga.

„Ei, mis ma istun. Las ma parem vaatan ühe ästiks kena pildi välja. Tahan kinkida vanamoorile. Tal jo omme sünnipäev. Mis, ah. Ta ka nagu kunstisõber. Las riputab voodi kohale. Tead, ma olen küll neid võõbamehi tuetand. Olen ostnud tervelt kolm pilti. Ästiks kenad pildid. Üks on suur roosalihaga siga, et võtab suu märjaks. Teine on Eesuke pühaõhtu söömaajal. Laual ästiks kenad suupisted. Kolmas pilt on minu oma vanamoori pilt. Eratellimise peale, nii öelda. Pealaest varvasteni. Lasin ta natike tüsedamaks teha, oli na kleenuke. Pildi peal tuleb nüüd oma kaheksa puuda eluskaalu ära. Kõik kiidavad, kes näevad."

Mattias Madimann libistas silmad toas nobedalt ringi. Jäid peatuma pildile: „Naine rannal". Tüse alasti naine istus seljaga vaataja poole mererannal. Kaugemal helesinine meri.

„See on kena pilt. Naise keha tuletab minu vanamoori meele. Selle ma ostaks ära. Aga kas ei saaks selle naise nägu siia poole käänata. Ma tooks oma vanamoori sulle näha — pintselda tema näo järele. Tal on ästiks kena näolapp. Poisipea on tal ka. Ja kas ei saaks ka minu eeringipoodi kuhugi nurga peale üles maalida."

Lupard muheles. „Miks ei saa. Ainult tuleb natike maksta."

„Pailu?"

„Noh, oma viistuhat."

Madimanni silmad ümmardusid kui ping-pongi munad.

„No ei sehukest inda põle olemas. Ega see põle mõni söögikraam, et sehukest raha maksa. Jääb seinale kär-

beste lõbuks. Jäta aga tugevalt maha. Pailu sa ilma ümbertegemata nõvvad?“

Lupard takseeris pilti. „Noh, oma kolmtuhat tahaks ära.“

Madimann sügas nina. Lasi silmi mujal vilada. Laual vedeles pikavarrega piip — pärit Tiroolist, seinal rippus laiaäärtega kaabu — pärit Roomast, nurgas helendas kena samovar — pärit Tuulast.

„Ästiks kena samavar. Tulski?“

„Tulski. Ja eht.“

„Ja, ästiks ilus tavaar. Mis ta maksab.“

„Andsin oma kümme krooni. Sain odavalt.“

„Jaa, ästi ostetud... Noh, kudas kaup jääb. Jätad alla.“

„Ilma ümbertegemata?“

„Jah, ümber teha põle vaja.“

„Paarkümmend krooni.“

„Ära löö inimest surnuks.“

Lupard lõi kõikuma. Pilt on küll ilus, kuid raha on vaja õudselt.

„Olgu siis viisteist.“

Kuid Madimann oli halastamatu. „Tuhat senti ja mitte üks tonks enam.“ Võttis rahagi püksitaskust välja. „Tead, ega ma kade pole. Vanamoorile kinki vaja. Ja nagu kuntsisõber ja puha...“

Lupardi meelekindlus lõi kõikuma. Lõunat oli vaja ja tubakat oli vaja. Üüri vaja ka maksta.

Lõi siis käega. „Äh, võta ta peale tuhande sendiga ära. Tina hädasti vaja.“

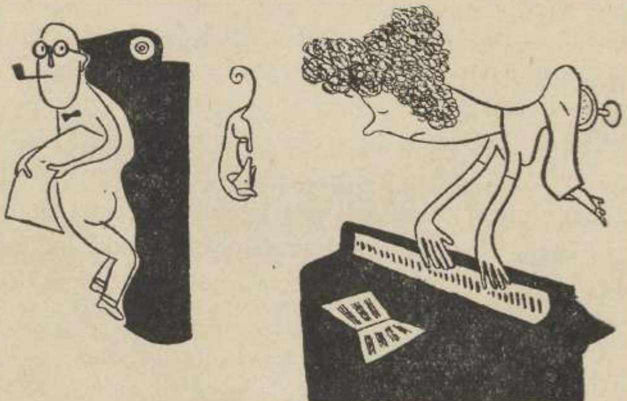
Käed löödi kokku. Mattias Madimanni pale lõi hiilgama. Patsutas Lupardile õlale.

„Oled kena mees. Küll vanamoor rõõmustab, kui näeb.“

Ja siis Lupardile raha pihku surudes:

„Nojah, paki siis see samavar paberi sisse. Muidu näotu viia.“

„Ah sama...“ Lupard jõllitas silmi ja sülitas „mererannal istuva naise“ poole.

„Kas tead ka, et kindlustasin oma hääle 10.000 krooni eest?“
„Miks ei maksa need inimesed sulle raha välja?“

Kuulsus

Ma istun Virumäel, kuulan saviööbiku südantlõhestavat sillerdust ja higistan. Annan autogramme. Ma kirjutan ainult kaks sõna: „Jörgen Säärik“, muud ei midagi, ent igal autogrammisaajal hiilgab nägu, kui seebitatud. Nad on õnnelikud. Ja need teised, kes tahavad veel õnnelikuks saada, — seisavad kannatlikult sabas. Ma kirjutan autogramme rediküli servale, kingakannale, seelikusabale, mansetiäärele, mütsinokale — kõikjal hoitakse ta pühadusena alal.

Sest olen kuulsus. Jah, seda ma olen. Sellepärast heidan jala hooletult teisele, sülitan mahlaka lirtsu kellegi tüseda onkli kuuehõlmale ja jatkan autogrammide jagamist.

*

Algas see nii.

Ajaleht „Rahva Truba“ tõi ühel päeval rasvase kirjaga sensatsioonilise uudise: Eestlane Jörgen Säärik ujub Inglise kuningale külla.

Meie ujujate perre on üleöö tekkinud hele täht Sikupilli noormehe Jörgen Sääriku näol. Tal on nimelt kavatsus kõige lähemal ajal asuda heroilisele ettevõttele, mis ta nime teeb ühel hoobil kuulsaks kogu maailmas. Ta tahab minna ujudes Inglise kuningale külla. Meie teada pole sellise vägiteoga seni ükski surelik toime tulnud. Jörgen Säärik on oma ettevõttesse kaljukindel. Praegu teeb ta hoolega eeltreeninguid. Tal on ka mõningad saladused, kuidas suurnumbrit teostada. Ta määrib oma noort keha iga päev kolm korda hülgerasvaga ja tavott-määrdega, mis muudab naha elastseks ja külma vastu kannatlikuks. Igal hommikul keerab ta kaks kilo konnaossi kinni. Teeb keha kergeks ja tuju heaks. Tal on veel mõningad muud saladuslikud abinõud, mida ta aga ei taha esialgu avaldada. Meie kaastööline tegi eile agarale noormehele visiidi.

Jörgen Säärik oli väga imestunud ajakirjanikku nähes.

„Kuidas tulite sellele geniaalsele mõttele?“ küsis meie kaastööline.

Jörgen Säärik lõi silmad maha. Punastas.

„Ah, sellel on oma romantiline aluspõhi,“ vastas. „Siin on, teate, üks blond tütarlaps mängus.“

„Olete varem ka ujunud?“

„Mina? Naljakas küsimine. Muidugi mitte."

„Nii siis esmakordselt. Ja kohe nii suure distantsi peale?"

„Noh, vähemaga, teate, ei maksa mässata."

„Veel üks küsimus. Kas võtate ka smokingi kaasa?"

Jörgen Säärik naeratas kavalalt.

„Jäägu see esialgu saladuseks."

*

Mõni päev hiljem „Rahva Trubas" jälle uudis.

„Jörgen Säärik teeb esimese prooviujumise treeninguks oma suurnumbrile kolmapäeval. Ujub Kalarannast Vanapatareini. Saatjaks läheb mootorpaadil kaasa ainult meie lehe kaastööline. Eineks võetakse kaasa lähker piima, pütt võid, korv õlut, sada muna ja kaks pudelit konjakit. Toidetakse Jörgenit õnge otsast. Igaks juhtumiseks võetakse ka kaasa päästerõngas ja korgivest. Ujumise algus punkt k. 10 hommikul."

*

Järgmisel päeval:

„Jörgen Sääriku treeningujumist oli kogunud Kalaranda silmitsema määratu hulk rahvast. Kahjuks puhus tuul ja ujumine tuli edasi lükata. Kahetseme tõsiselt, et ettenägemata takistus viis luhta meie suurujuja kauni ettevõtte."

*

Kogu linnas kõneldi ainult Jörgen Säärikust, kui äkki sporditaeva ilmunud meteorist. Äkki oli nimi saanud populaarseks.

Mõne päeva pärast teatas ajakirjandus (mitte enam ainult „Rahva Truba", vaid juba kogu ajakirjandus), et Jörgen Säärik ujub naljaviluks ja nii öelda kondi lõbuks üle Soome lahe, et ennast karastada Inglise kuningale küllaujumiseks. Ujumismaraton läheb lahti homme hommikul kell 6. Kui tagasihoidlik inimene, ei soovi ta mingit pidulikkust. Sellepärast ei avalda ta ka startimispaika. Ainult paar sõpra tulevad ligi.

*

Nüüd oli põnevus linnas suur. Toimetuste telefonid helisesid. Küsiti (isegi maalt), kuidas Jörgen Sääriku ujumismaraton areneb.

Õhtul teatasid lehed:

„Meie suurujuja Jörgen Säärik asus varahommikul ujumismatkale. Startis vaikselt. Silmitses enne merd, katsus näpuga vett,

kires siis kukena ja hüppas vette. Kakskümmend sülda ujus täiesti normaalse eduga. Siis juhtus viperus: teda söödeti vähkidega, kuid kahjuks sattus kuulsal ujujal süües üks vähisõrg kurku. Tuli mees paati tõmmata ja sõrg kurgust välja urgitseda. Peale toibumist jatkas edukalt Soome lahe vallutamist. Ujudes veel kümme sülda heade tagajärgedega edasi, selgus kurb tõsiasi: meri lainetab. Tuult on küll napilt, aga ikka, sinder, lainetab. Ega nii ei saa riskeerida. Pealegi tundis meie ujumiskuulsus külmavärinaid. Ta tahtis küll edasi kühveldada soolases vees, aga sõprade tungiva nõuande peale katkestas ujumise. Ronis paati. Oli surmani väsinud. Arvas ka isegi pärast, et praegu ikka pole tingimused Soome lahe vallutamiseks soodsad. Arvas veel, et Inglismaale võib ta ujuda ka ilma eeltreeningutagi."

*

Kõigil oli tuline kahju, et Jörgen Sääriku suurnumber jällegi jäi toime tulemata. Üldiselt oldi päri, et meie klimaatiline olustik on ebasobiv suurmeistrite kujundamiseks. Kord on ilm liig külm, kord liig kuum, kord on tuulne, teinekord jälle kahtlaselt vaikne.

*

Kuid Jörgen Säärik ei vandunud alla. Asus ikka tõepoolest suurele ujumismatkale. Ja pealegi ihuüksinda ja ihualasti. Keegi ei näinud, kui läks. Ainult kirja jättis sõpradele, et „läksin". See tähendab — läks ujudes Inglise kuningale külla.

Teade lõi kui pomm sisse ka meie ametasutustele. Tehti telegraafiline korraldus meie Londoni saatkonnale, et talle saabudes rannale vastu viidaks visiitkuub ja muud vajalikud atribuudid. Sest mine tea kurja, — äkki lippab veel Aadama ülikonnas kuningalossi. Seal ju ka naisperet ja nii. Ikkagi piinlik. Ja siis tolliasjad tuleks klaarida, kui tal midagi peaks olema kaasas, mis tolli alla käib. Mine sa neid sportlasi tea. Kogu maa oli pinevuses. Kohvikuis, turul, trammil — kõikjal ainult jutt Jörgenist. Et kuidas ja kui kaugel? Ent keegi ei teadnud.

Paari päeva pärast tuli esimene (ja ka viimane) teade:

„Jörgen Sääriku kuulus ujumisretk ebaõnnestus neetud udu tõttu. Ta sulberdas paar tundi tihedas udus, mis äärmiselt raskendas edasijõudmist ja millesse meredevallutaja vahel päris kinni takerdas, rühkis aga vapralt siiski edasi. Nähes läbi udu nagu mandri

kontuuri, pööras Jörgen Säärik kaldale, arvates, et on jõudnud Inglismaale. Kui suur oli aga ujumiskuulsuse üllatus, kui leidis enese Miinisadamast. Vaadake, tal polnud ju kaasas ei kompassi ega kella. Muidugi, neil tingimustel tuli ujumine katkestada. Pealegi oli tal kõht tühi ja magada tahtis ka. Jörgen Säärik lubab aga ettevõtte kindlasti tuleva nädala jooksul sooritada. Selleks jõudu kuulsale meredevallutajale."

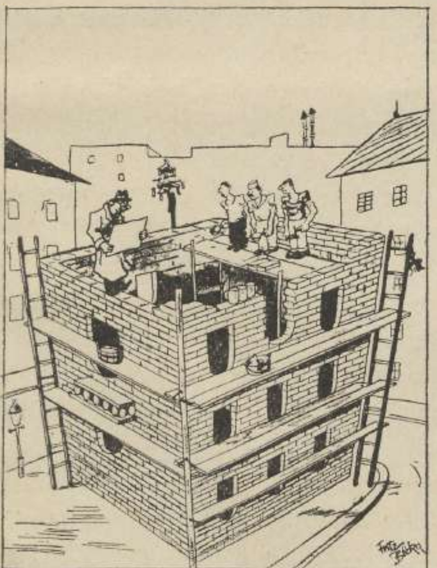
*

Jörgen Säärik, võib olla teostab ka selle lubaduse. Kuid ega häda sellest ka pole. Ta nimi on selletagi kõikjal tuntud. Kuulub meie spordi-eliidi hulka. On tähelepanu keskpunkt. Kuhu ilmub, sosistatakse: „Näe, see ongi Jörgen Säärik."

„Noo. Einoh, vahva vunts. Katsugu teine Inglismaale ujuda. Kus ikka julgus ja kuraas."

*

Nüüd ma istun Virumäel, kuulan saviööbiku südantlõhestavat sillerdust ja jagan autogramme. Ikka „Jörgen Säärik" ja „Jörgen Säärik".

MEIE EHITUSMEISTRID.

„Pagana pihta, nüüd olen hoidnud plaani kogu aeg tagurpidi käes!"

„Olete kleepinud liiga palju postmarke oma pakile, vanaproua."

„Oh taevas, taevas. Nüüd ta läheb vist hirmus kaugele!"

Intervjuu

Ajaleheneeger Bartolomeus Napoleon Kirask koputas hellalt vasaku käe esimese sõrmekonksuga „Finantskeskuse“ direktori Saul Salamulina kabineti uksele. Sees köhatati, krabistati paberilehti ja siis kuuldus poolpahane „sisse“.

Kirask avas ettevaatlikult ukse ja jäi viisakalt ukse kõrvale toas seisma. Talle oli toimetuse poolt tehtud ülesandeks toimida direktoriga üks jutuajamine ja selgitust nõutada laenude jaotamise kava kohta.

Direktor Salamulin soris sünge näoga kaustikutes ja urises enda ette midagi vurrudesse. Üks vurr liikus närviliselt üles-alla, direktori suunurka järele vedades.

Möödus umbes kümme minutit, enne kui Salamulin heitis poolpõiki tusase pilgu tulija poole. Ja hakkas kohe sulama kui põlev vahaküünal jõulupuu otsas. Tõusti püsti, ulatati vastu paks ja pehme käsi, mille sõrmi ehtisid mitu briljantsõrmust, tehti siis käega hoogne kõver kaar nahktooli poole — „palun“.

„Ja... Need ajalehemehed, need ajalehemehed, eh, eh, eh...“ Salamulin mugistas hulk aega heasüdamlikku naeru. „Vist jälle midagi südamel pakitsemas, eh, eh, eh... Laske aga tulla, olen alati valmis teie teenistuseks, et laske aga tulla...“

Kirask laskus mugavalt nahktoolile, kuhu ta sisse vajus kõrvuni; tal oli isegi veidi piinlik nii sügavale langeda, aga parata polnud midagi. Direktori tool oli võrratult pehme.

Kirask muutus koduseks, sest direktori sõbralik ja lihtsameelne suhtumine ennustas head kordaminekut. Toob jutuajamise, mis rabab võistlejaid kui malakaga. Ei, aga täpselt, nagu malakaga.

„Jaa, härra direktor. Mul on palve: kas ma võiks teilt paluda intervjuu laenude jaotamise kava kohta.“

Salamulin laotas käsi ja kergitas vurre. „Sa issand jumal, aga muidugi endastki mõista. Ajalehemehed — no neile peab alati kõik puhtalt südamelt maha jutustama.“

Salamulin nihutas oma tooli otse Kiraski kõrvale, lõi peoga laksatades talle põlve pihta ja vahtis laia naeruga näkku.

„Kõigepealt. Mis on ajakirjanikud? Jaa, kes nad on? Eh, eh, eh — ma ütlen — armukadedad koolipoisid on nad... Jah, armukadedad koolipoisid, eh, eh, eh... Sa ainult piuksata korraks — ja

maailm on kära täis. Kui ma gümnaasiumis esimeses klassis käisin, tegi üks poiss — nüüd on ta, kadunuke, juba taevataadi karja hulgas — paberist lendava mao, ilusa kireva ja pika sabaga. Küll oli ikka tore teine. Aga meie... oleks et tunneks vaimustust ta saavutusest — ei. Meie — davai kiviga pihta... Kadedad olime, eh, eh, eh... Kadedad jah..."

Salamulin naeris kaua ja südamlikult. Kirask naeris viisakuse pärast kaasa.

„Jah, härra direktor. Mis teie kava järele nüüd esmajoones..."

„Ah, esmajoones? — Seda ma ju räägin. Mul on üldse kombeks alati rääkida seda, mis sünnib esmajoones. Meil oli gümnaasiumis direktor Serebroo, vaat temal algas alati iga lause sõnaga „esmajoones". Poisid hüüdsidki teda nii: „Näe, va Esmajoones tuleb." Eh, eh, eh... Kui ma elasin Saraatovis, seal oli mul üks abiline, kelle nimi oli „Pervõh". Iga kord, kui ma ütlesin „vo pervõh", pööras ta kohkunult ringi. Aga ta oli üks hea töömees. Oleks mul praegu ainuski sihuke poiss, kas ma istuks praegu siin? Ammugi oleks minister. Kas pole tõsi, mes?"

„Muidugi, härra direktor. Ehk lubate: kas see kava on nüüd lõplikult..."

„Ah lõplikult? No ma kogu aja räägin ju. Kas on üldse olemas maailmas midagi lõplikku? Kust saaks inimesed tööd, kui kõik oleks lõplik. Oi, mis oleks vabariik, kui kala kuival. Juba vana Zaratustra ütles, et „tiiše jeedeš, dalše buudeš". Täna hommikul ma kõlistan ministrile kabinetti — tirrr. Tahan rääkida. Minister on väljas. Jas mis te arvate — kus? Nõukogus. Mina talle sinna järele — tirrr. Kuid juba läinud ministeeriumi. Mina jälle sinna — tirrr. Juba läinud jälle nõukokku. Ikka tirrr ja tirrr, aga saba peale ei saa astuda. Vaat kus töö, et võtab naha märjaks..."

Ja Salamulin pühkiski rätikuga otsaesist. Kirask sülgas südame põhjas hea lirtsaka. Vaata maita, mitte ei saa seda päris tuuma kätte.

„Vabandage, härra direktor. Kas ei saaks natuke konkreetsemat..."

„Aga, armas noor sõber. Konkreetsemalt öeldes on kõik väga konkreetne. Kuid minule näib, et selle sõna „konkreetse" mõiste pole üldse küllalt konkreetne. Minul oli koolivend, kes õppis keeleteadust. Vaat tema ütles alati, et..."

Kiraski meeleolu vedas pilve. Püha jeerum! See asi läheb ju vedelaks. Tegi veel ühe meeleheitliku katse.

„Aga öelge, härra direktor, miks anti rasvasemad laenud kõik sinna...“

„Rasvasemad, ütlete. No mina ütlen teile, noor sõber, et rasv on maailmas küll see ainuke ollus, mille pärast üldse maksab elada ja olla. Ei, meie siin põhjataeva all ilma rasvata küll läbi ei saa. Kas ei maitse pirukas rasvaga hoopis paremini kui kuivalt, eh, eh, eh... Kui ma veel olin tudeng...“

Direktor tõusis ja jutustas loo, kuidas ta arstiteaduse üliõpilasena pistnud terava noa noore, ilusa naisterahva laiba sisse. Valge rasv olnud väga veetlev silmadele vaadata. Rasv oli see, mis oli teinud ta kuju ümaraks ja kauniks. „Aga teie ütlete — rasvasemad... No kas teate...“

Salamulin vaatas taskukella, tegi siis pika „oo“.

„Aeg on ümber. Liig pikaks on veninud me intervjuu. Pean kohe minema koosolekule, mida juba oodatakse. Palun vabandada... Mul on au...“

Lisas naerdes Kiraskile õlale patsutades: „No nüüd on teised küll kadedad teie peale, mes? Ma olen teile rääkinud juba liigagi palju, mes? Kirjutate lehe lõhki, mes?“

Kiraski silmade ees lõi uduseks. Ninagi vedas vesiseks. Tuju — saadan kvadraadis. Ah sa nelikümmendkolm tuhat pärdikut! No millise näoga astub esimese-klassi reporter Kirask üle toimetuse läve? Et need linnatornid ometi ka kokku ei varise sellest Salamulina intervjuust!

Ta kummardas sügavalt ja lahkus totra ilmega kabinetist.

Kohe aga avanes uks uuesti ja direktor Salamulin hõikas talle, kelmikalt näpuga ähvardades, ukse vahelt järgi.

„Aga jumala pärast pst — ärge te allikat nimetage. Teate, see pole soovitav. Jäägu saladuseks. Elage hästi.“

Kirask oleks parema meelega kogu selle Salamulina asutuse saatnud Toripõrgu, või veelgi kaugemale. Kuid andis siis viisakalt uksehoidjale jootraha ja hakkas aeglaselt venima toimetuse poole, püüdes meele tuletada ainustki lauset, mida võiks panna paberile Salamulina intervjuuna.

Laiskus

Vana Tsibulinski peab kesklinnas ehituskontorit, Kassisabas kastitööstust, Kalarannas kiluäri, Lasnamäel limonaadivabrikut.

Tsibulinski on rahulik, külm härra, ainult kui loeb raha, hakkab alumine mokk võbisema. Tsibulinski on korraarmastaja, täpsuse nõudja, distsipliinisõber. Kõike muud võib ta kannatada, ainult mitte laiskust. See kole pärispatt ei mahtunud ta naha vahele. Laiskus ajas ta alati marru. Siiski „vana" — nõnda teda hõigati — oli õiglane.

Ristirästi tänaval on tal käimas suurem ehitus. Püstitatakse tubakavabrikut või tärklisetehast.

Vaevalt on päike jõudnud töötundidesse, kui ka vana on ise kohal. Tööd käivad tuhinal, vana on rahul. Uuristab kepiga betooni, sorib palke. Äkki ajab silmad pärani. Hakkab hingeldama. Mis? On see unes või ilmsi? Vana hõõrub silmi. „No ma vaatan, mis sigadus see on's."

Läheneb ähvardava nohinaga lubjakasti juures seisva noore ilmapõlgaja näoga töölise poole, kes ei tee peagu midagi, otsekohe laiskleb. Liigutab ainult üle hulga aja latiotsaga lubjasegu. Ja siis jälle laiskleb, istub kasti servale ja laiskleb häbematalt, oh sa kärnkonna tagumine koib küll...

Vana põrutas oma jämeda kepiga vastu maad.

„Mis sa, ilamokk, siin jõllitat's... Mis töö see sehuke on, mis sa siin teed's? Vasta!" Seda öeldi sinetava näo, puuriva pilgu ja kähiseva häälega.

Lubjaliigutaja pöörab ehmunud, kohmetu ja poolhäbeliku pilgu vana poole.

Vastab pelglikult:

„Mis ta on või kedagi... Näe, sorin vahete vahel lauaotsaga lupja..."

„Ja muud ei midagi?..." karjub Tsibulinski, näost roheline.

„Ei muud kedagi jah, kena härra..."

„Soo. Sooh, ütlen ma. Hea küll! Tuled kohe silmapilk minu järele kontori! Marss!"

Kontoris silmitses ja põrnitses Tsibulinski meest metsiku pilguga, rahustus natuke ja sõnas:

„Tead, sa logaskipolk, laiskust ma ei salli. Ja sellepärast ei tohi mind sellega ärritada... Aga ma pole ka ülekohtune. Karistan, aga teen õigust. Säh, siin on sulle kahe nädala palk ette ja tee, et kaod mu silmist..."

Töömees kohmitses raha tasku, pomises midagi arusaamatut ja taganes veidi imestunult ukse poole.

„Nonoh, tee et kaod..." põrutati talle järgi.

Mehel läks muidugi hästi. Sai kahe nädala palga, oleks võidud ka ilma pennita minema kihutada.

Ka vana on rahul, et sai üht laiskurit veidi karistada. Järgmisel päeval on Tsibulinski jälle varahommikul platsis. Kõikjal kihab juba töö, mis vanameest rahuldab ja rõõmustab. Viivuks jääb ta oma ringkäiguga peatuma lubjakasti juure. Sooh, seal istub jälle üks saks kasti serval ja keerab koguni suurima südamerahuga vilkat näkku... Aga pea — seal istub ka veel teine logard ja irvitab ülbelt millegi üle laia näoga... Oi kroonuonu, nüüd peab küll midagi koledat juhtuma! Vana hakkas vihast otse vabisema... „Hei," karjub ta paarile lähedal töötavale tsemendivalajale: „Poisid, karake siia, hoidke mind kinni, muidu ma löön need lurjused seal otsekohe surnuks, muidu ma saan äkki mõrtsukaks..."

Paar töölist jooksevadki vana juure, haaravad tal varrukaist kinni. Mille peale ta natuke rahustub. Pühib laubalt rätiga higi. Viipab ähvardavalt tümikaga lubjakasti poole:

„Hõi, te neetud laiskvorstid! Kähku kontorisse! Minu järele! Marss!..." Mehed kargasid vilkalt kasti servalt püsti ja järgnesid rutuga Tsibulinski vihast vabisevale kogule. Mehed lasti minuti pealt lahti ja said oma kahe nädala palga ette. Lahkudes küsis üks töölistest: „Kas härrad käsevad homme jälle tulla?"

Nüüd alles märkas vana, et mees näib tuttavana. Kas ta polnud sama onkel, kelle eile oli minema kihutanud?!

— — — — — — — — — — — — —

Tsibulinski kutsus kümniku. „Mis parädkud sul siin valitsevad? Mis lurjused ja lontrused sul seal lubjakasti juures vedelevad?"

„Kuidas?" imestab kümnik. „Ega seal polegi kedagi ametis."

„Ei ole... Aga kes need siis..."

„Ah jaa, seal vahel istuvad mõned tööotsijad, liigutavad ajaviiteks lubja... Et kui just töölisi vaja, siis võtan sealt..."